48ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1009 Կ. ՊՈԼԻՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6/19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1904 10 ՇԱՊԱՆ 1322 — 6 ԹԵՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ 1320

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, [illegible], 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւնները ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 6 ղրուշ, Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար յատուկ պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՅԿԵՐԱԶԱՐԴ «ՄԱՆԶՈՒՄԷ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Առեւտրական Կեանքը

ՄԵՐ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՑԸ

ՊԱՍՄԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԻ ՄԸ ԸՆԹԱՑՔԸ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՋՈՒԹԱԿԻ ՄԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Գործով մը Ղալաթիոյ fօլի-բօսթալի մաքսատունը կը գտնուէինք և հոն կը տեսնենք Պոլսոյ օտարազգի առաջնակարգ ջութակահար ուսուցիչներէն մին, որ Եւրոպա ըրած ուղեւորութենէ մը վերադարձած է և ջութակ մը մաքսէն առնելու գործողութեամբ կը զբաղի։ Երբ կարգը կուգայ ջութակը գնահատելու, ուսուցիչը զայն կուտայ գնահատիչ պաշտօնէին և կ'ըսէ թէ իր գործածած մէկ հին ջութակն է, որ հետը քաղաքէ քաղաք չփոխադրելու համար Բարիզէն fօլի-բօսթալով ուղղակի Պոլիս ղրկած էր։ Գնահատիչ պաշտօնեան կը վարանի գին մը դնել այդ հին ջութակին, որ շատ շատ կրնար 3—4 մէճիտ արժել, և գանգատի տեղի չտալու համար կ'առաջարկէ քննել ջութակին՝ Բարիզի նամակատունը յանձնուած պահուն տիրոջ կողմէ յայտարարուած արժէքը (valeur déclarée)։ Որքան մեծ կ'ըլլայ հոն գտնուողներուն զարմանքը երբ կը լսեն թէ այդ հին ջութակին արժէք նշանակուած էր 500 ֆրանք։ Գնահատիչ պաշտօնեան սխալ քայլ մը չառնելու համար ջութակը իրեն յայտարարուած արժէքով կը ղրկէ մաքսատան Տեսուչին։ Հոն քննութեան պահուն, գնահատութեան խնդիրը ա՛լ աւելի կը կնճռոտի, որովհետեւ ջութակին վրայ պատահաբար կը նշմարուի թուական մը և կը տեսնուի թէ 210 տարուան ջութակ մըն է այն, հետեւաբար արժէքաւոր հնութիւն մը։ Կը հետաքրքրուինք և կը ստիպուինք սպասել խնդրոյն ելքին։ Այդ միջոցին խորհրդածութիւններ կ'ընենք իւրովի թէ ժամանակն ալ հարստութեան արտադրիչ մըն է, թէ շատ մը իրեր հիննալով, մաշելով փոխանակ արժէքնին կորսնցնելու, հնութիւններ կ'ըլլան, և որքան հիննան, այնքան կ'աւելցնեն իրենց յարգն ու արժէքը։ Կը մտածենք որ թէ՛ մեր երկիրը, որ հին առարկաներու և հետաքրքրաշարժ իրերու թանկագին մթերք մը ունի և թէ անոնց առեւտրովը զբաղողները ժամանակի՛ն կը պարտին իրենց այդ հարստութիւնը։ Այս խորհրդածութիւնները ըրած պահուս, անակնկալ զուգադիպութեամբ, հոն, մաքսատան մէջ կը տեսնենք Պոլսոյ հնութեանց օտարազգի վաճառատան մը հասցէին Բարիզեան տունէ մը ղրկուած քանի մը ծրարներ, որոնք կը պարունակեն արեւելեան հնութեանց նմանագործութիւններու (imitation) ստուար հաւաքածոյ մը։ Կապարագոյն մետաղեայ թելերով բանուած ու մութգոյն տեսակ տեսակ քարերով զարդարուած արոյրէ, արծաթէ մանեակներ, ապարանջաններ, գօտիներ, օղեր, վերջապէս Բարիզի մէջ պատրաստուած արեւելեան հնութեանց կատարեալ կեղծեր, որոնք հոս հնութեանց վաճառատան մը մէջ կա՛մ իբր հնութիւն արժէքէն քանի մը պատիկ աւելի գիններով և կամ իբր նմանագործութիւն վար գիներով պիտի ծախուին, ինչ որ երկու պարագային մէջ ալ մեծ վնաս մըն է երկրին արուեստին ու արհեստաւորին։ Աւելորդ է յիշել թէ Պոլսոյ հնութեանց վաճառականն է որ երկրին հնութեանց նմոյշներէն օտար գործատուններու մէջ պատրաստել տալու գաղափարը յղացած է առաջին անգամ։ Երկրին յատուկ ճարտարութեանց օրինակները օտար գործարաններ ղրկել, անոնց նմանները շինել տալով տեղական արհեստներուն վնասել՝ ցաւալի սովորամոլութիւն մըն է, մեր Պոլսոյ վաճառականներուն միայն առանձնայատուկ։

Վաճառքներ կան, օրինակի համար հագուստի, կարասեաց, արդուզարդի, սպառմանց առարկաներ, որոնց սպառման քանակը իրենց տեսակին, գոյնին, ձեւերուն յաճախակի փոփոխումէն միայն կախում ունի։ Եւրոպիոյ մէջ անոնցմով զբաղող գործարանք ու վաճառականք շարունակ նորութիւններ կը մտածեն, զանազան ձեւեր ու օրինակներ կը ստեղծեն, անոնց յարատեւ սպառումի միջոցը գտնելու համար։ Մեր վաճառականներն ալ իրենց վաճառաց սպառումը շատցնելու կամ ապահովելու համար երկու միջոց միայն ունին, կա՛մ եւրոպական գործարաններու արտադրութիւնները նոյնութեամբ կը ներածեն ու կը ծախեն և կամ երկրին յատուկ, բռնուած ապրանքի մը օրինակը ձեռք կ'անցընեն, անոր մէկ նմոյշը եւրոպական գործարան մը ղրկելով կեղծը կը շինեն ու այսպէս իրենց համար վաճառքի նոր տեսակ մը կը հնարեն։ Այս գէշ սովորութեան հետեւանքով չմնաց երկրին յատուկ ճարտարութիւն մը, որ չփորձուի մեր վաճառականներու ձեռքով իսկ կեղծելու։ Դամասկեան կերպասներ, շալեր, ասեղնագործութիւններ, կահեր, քանդակներ, յախճապակիներ, եւայլն, ամէնուն ալ կեղծերը, նմանները պատրաստել տուած ենք, և այս կերպով քիչ կամ շատ վնասած ենք տեղական ճարտարութեան ու բնիկ վաճառականութեան և դեռ կը շարունակենք այս վնասակար ընթացքը։

Ժամանակ մը տեղական կարեւոր արհեստներէն մին խազմաճիւրքիւն էր։ Այդ արհեստով թէ՛ Պոլսոյ և թէ գաւառներու քանի մը քաղաքաց՝ Թոքաթի, Կեսարիոյ եւայլն մէջ բազմաթիւ արհեստաւորներ կ'ապրէին և անոնց շինած թաշկինակի, վերմակի տեսակներէն առեւտրական հրապարակի վրայ մեծ ու շահաւոր գործեր կ'ըլլային։ Այդ արհեստը հետզհետէ յետադիմեց։ Օտար գործարաններու շինած ստորին ապրանքները մէկ կողմէն, ժողովրդին եւրոպական նորաձեւութեանց տարապայման հակումը միւս կողմէն՝ այդ ապրանաց սպառումը այնքան պակսեցուցին որ անով զբաղող սակաւաթիւ գործաւորք այսօր հազիւ կրնան օրապահիկ մը ճարել։ Վերջերս Պոլսոյ պասմայի վաճառականներէն մին անոնց շինած վերմակի երեսի ամէնէն բռնուած մէկ կաղապարին ճիշտ նմանը տպածոներ շինել տալու գաղափարը յղացած էր։ Բերել տուաւ և յաջողեցաւ։ Անոր օրինակին հետեւեցան ուրիշ վաճառականներ ալ։ Նոյն կաղապարէն տպածոներ բերին, բայց միշտ անոնց կտաւը ու գոյնը հետզհետէ ստորնացնելով, և վերջապէս այդ բռնուած գեղեցիկ օրինակէն այնքան վար կտաւի վրայ, պաճամ գոյներով ապրանքներ երեւցան հրապարակին վրայ որ գնողը բնականաբար անգամ մըն ալ չպիտի գնէ, ու այդ օտար կեղծ ապրանքներուն պատճառաւ տեղական լաւ ապրանքներուն ալ յարգը կոտրեցաւ։

Գիտենք թէ մեր արհեստաւորները շատ մը թերութիւններ ունին, ուսեալ չեն, յաւակնոտ են, իրենց գիտցածէն մազի չափ չեն շեղիր, սովորամոլ են։ Եթէ անոնց յառաջդիմութեան համար չենք կրնար օգնել, եթէ չենք կրնար անոնց միջոցաւ երկրին առանձնայատուկ արհեստները ծաղկեցնել, վաճառականութեան համար նոր տեսակներ հանել, գո՛նէ մազի փոքր չափ մը հանելու համար այդ արհեստաւորներուն գործերուն նմանները շինել տալով, անոնց օրական հացին արգելք չըլլանք, և գիտնա՛նք թէ անոնց ուղղակի վնասէն անուղղակի մենք կը տուժենք։

Չմոռնանք ջութակին գնահատութիւնը։ Երկար խորհրդակցութենէ վերջ որոշուեցաւ չափաւոր գին մը դնել (500 ղրուշ), նկատելով որ ջութակին 210 տարուան գոյութիւն մը ունենալը կասկածելի է և երկրորդ՝ բարձր գին մը դնելով կրնայ մաքսատունը մեծ վնաս մը կրել, որովհետեւ ենթադրենք թէ այդ ջութակը հնութիւն մը նկատուելով 100 ոսկի գնահատուի և ըստ այնմ մաքսատուրք պահանջուի, տէրը կրնայ ջութակը մաքսատան ձգել անոր գնահատեալ արժէքէն՝ % 8էն՝ 8 ոսկի մաքսատուրքը զեղչելով և մնացեալ 92 ոսկին պահանջելով, որով մաքսատունն այդքան գումարի վնաս մը կը կրէ եթէ ջութակը այս գնով չծախուի։

ՎԱՀՐԱՄ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՏ ՄԸ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ Բ. ԱՏԵՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԸ ՎԱՃԱՌԱԿԱ՞Ն Է

Դատական գործողութիւնք ըստ օրինի երկուքի կը բաժնուին, մին պարզ (Մուամէլաթը Աթիյէ), իսկ միւսը վաճառականական (Մուամէլաթը թիճարիյէ)։ Այս վերջինէն ծագած բոլոր դատերը Առեւտրական Ատեանին կը վերաբերին, առանց նկատողութեան առնելու դատ վարող անձանց վաճառական ըլլալը կամ չըլլալը։ Թէպէտ կան կարգ մը անձինք որոնք իսկապէս վաճառական չեն, սակայն իրենց կատարած գործողութեամբ վաճառականի հանգամանք կ'առնեն, որովհետեւ իրենց նպատակն է իրենց կատարած գործողութենէն շահ մը (թիճարէթ) ակնկալել։

Ահա այս տեսակ դատ մը տեղի ունեցաւ Առեւտրական Բ. Ատեանին առջեւ։ Այս դատը խիստ շահեկան և հրահանգիչ ըլլալուն համար, կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն։

Դատը տեղի կ'ունենար սեղանաւորի մը և ճարտարապետի միջեւ։ Առաջինը 300 ոսկւոյ մօտ դրամ փոխ տուած էր ճարտարապետին, փոխարէն ստանալով պարզ մուրհակ մը։

Դատավարութեան միջոցին խնդրարկու կողմին փաստաբանը, պարզելով իր դատը, դատարանին ներկայացուց պարզ մուրհակ մը։ Հակառակ կողմը խոստովանեցաւ թէ ստորագրութիւնը իրն էր, սակայն դատարանը ձեռնհաս (վազիֆէտար, compétent) չըլլալուն, խնդրագրին մերժումը խնդրեց, յենլով սա կէտին վրայ թէ ներկայացուած մուրհակը պարզ մուրհակ մըն է և ներկայացնողն ալ վաճառական չէ։

Խնդրարկու կողմը, ի պատասխանի, հարցնել տուաւ թէ առած դրամով շինել տուած կամ շինած տունը որո՞ւ կը պատկանէր։ Հակառակ կողմը խոստովանեցաւ թէ շինած տունը ուրիշի մը ծախած էր, որուն վրայ խնդրարկու փաստաբանը սկսաւ խնդիրը փաստել որ թէպէտ ինքը ճարտարապետ էր, սակայն տուն շինելով ծախելը իրեն գործ ըրած և այդ փոխառութիւնը ընելուն նպատակն ալ տուն շինելով ուրիշի մը ծախել ու շահ մը ընել ըլլալով, վաճառականական գործողութիւն մը կատարած է, և հետեւապէս, յայնս օրինաց, վաճառական կը համարուի և դատարանը ձեռնհաս է այս դատը լսելու։

Հակառակ կողմը թէպէտ ջանաց խնդրին պարզ գործողութեան հանգամանք տալ, սակայն միւս կողմէ չկրնալով ուրանալ իր կատարած գործողութիւններուն վաճառականական հանգամանքը, սպասեց դատարանին որոշման։

Դատարանը, յետ խորհրդակցութեան, նկատելով որ այդ սակով շինուած տունը բնակութեան համար չէ, այլ զուտ շահու ակնկալութեամբ շինելով ուրիշի մը ծախելու համար, որով կատարուած գործողութիւնն ալ պարզ գործողութիւն մը չըլլալով վաճառականական գործողութիւն է, և նկատելով որ ճարտարապետն ալ օրէնքին առջեւ վաճառական կը համարուի, հետեւապէս ներկայացուած դատը դատարանին ձեռնհասութեան ներքեւ գտաւ։ Միւս կողմէ՝ նկատելով որ մուրհակին ստորագրութեան մասին ո՛ և է առարկութիւն չկայ, ճարտարապետը դատապարտեց յիշեալ գումարին հատուցման, հանդերձ օրինական ծախքերով ու տոկոսով։

ՆՇԱՆ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ
Փաստաբան

ԴԻՒՐԻՆ ԴԱՍԵՐ

Պանիր հաց.— «Հող էիր եւ ի հող դարձցիս».— Ցորենին պարտքը եւ հողին սնանկութիւնը։

Բոյսերուն պանիր-հացն են ազօտը, ասիտ ֆօսֆօրիքը, բօդասը և կիրը, որոնցմէ դժբախտաբար հողը չունի անսպառ քանակութեամբ։ Վայրի բնութեան մէջ, տունկը աճելէ և հողին բոլոր նիւթերը ծծելէ ետքը կը մեռնի, գետին կ'իյնայ, այսինքն հող էր և հող կ'ըլլայ ու անոր կը դարձնէ ինչ որ առած էր անկէ։ Նոյն իսկ աւելին կուտայ, վասնզի իր նշխարներուն մէջ կը գտնուի ինչ որ քաղած էր արդէն իր տերեւներուն միջոցաւ, այսինքն բնածուխ և ազօտ։ Մշակուած տունկերուն համար այսպէս չէ։ Երբ, օրինակի համար, ցորենը կը հնձենք, որայ կը կապենք և ուրիշ տեղ կը փոխադրենք, հողին չենք տար ինչ որ առնուած է անկէ։ Հունձքէն ետքը հողը կորսնցուցած է այն բոլոր նիւթերը զոր ցորենը փոխ առած էր, աճելու և զարգանալու համար։ Ուրեմն մե՛նք պէտք է վճարենք ցորենին պարտքը, ապա թէ ոչ կուգայ վայրկեան մը ուր հողը կը սնանկանայ, այլ եւս բան մը չի կրնար տալ, ամուլ կ'ըլլայ։ Ահա այս հատուցումին դերը պիտի կատարէ աղբը կամ պարարտացուցիչը, նոր ոյժ մը տալով հողին։ Արջառը լաւ արդիւնք չի տար եթէ լաւ չսնանի։ Անոր հակառակը ընդող չկայ։ Բայց ընդհանրապէս նկատի չառնուիր որ տունկերուն համար ալ այսպէս է։ Անոնք լաւ հունձք չեն տար եթէ հողին մէջ պէտք եղած քանակութեամբ չգտնեն իրենց գոյութեան անհրաժեշտ նիւթերը։ Պարոն տը Լիպիկ, գերմանացի մեծանուն քիմիագէտը, 1840ին սապէս կը գրէր. «—Հողին արգասաւորութիւնը պահպանելու համար պէտք է վերականգնել այն հանքային նիւթերը զոր հունձքերը առած են անկէ։ Լաւագոյն շահագործութեան մը առաջին պայմանն է բեղմնաւորութեան հաւասարակշռութիւնը պահպանել պարարտացուցիչներով։ Եթէ քիմիական տարրալուծումով մը ճշտուի որակն ու քանակը այն հանքային նիւթերուն զոր կ'առնենք միսի, կաթի եւն. ձեւերուն տակ, և եթէ միւս կողմէ չափուի այն հանքային նիւթերը, որոնք հողին կը վերադարձուին աղբերու միջոցաւ, այն ատեն միայն կարելի է շահագործութեան հաշուեկշիռը գտնել։— Ահա հո՛ս է հողագործական գիտութեան հիմը։

ՄԻՇՏ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐՈՒ

Համայնագէտ մի՛ ըլլաք խորագրով յօդուածի մը մէջ՝ «բան մը միայն սորվէ՛ բայց լաւ սորվիր» մասնագիտութիւն և «շատ բան սորվիլ՝ սակայն կիսկատար սորվիլը» համայնագիտութիւն բառերով որակած էինք։ Նաեւ նկատելով որ շատ բան սորվիլ և լա՛ւ սորվիլը անկարելի է և թէ լաւ գիտցողն է որ միշտ կը փնտռուի ու աւելի կը վարձատրուի, գործի մէջ յաջողելու համար մասնագիտութիւն յանձ-

(Շարունակութիւնը Կարդալ Դ. Երես)

ՈՍԿԻՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ը.

Կայծակեան բոլորովին շուարած էր տեսարանին տարօրինակութեանը առջեւ։ Վաթսուն տարին թեւակոխած էր առանց աղմկայոյզ ընկերութիւններու մէջ մտնելու, և հիմայ երբ առաջին անգամ բախտը կ'ունենար աշխարհիկ կնոջ մը հրապոյրներուն արժանանալու, այս պարագային ալ զաւակը քիթէն բերել կ'ուզէր իր յետամնաց հաճոյքը։ Որը սաստէր, ո՞րը հանդարտեցնել փորձէր. մէկ մը Էլէնիի կ'աղաչէր, մէկ մըն ալ զաւկին. մինչդեռ անոնց երկուքը փոխադարձ նախատինքներ ու հայհոյանքներ կը ժայթքեցնէին իրարու երեսին, առանց ուշադրութեան առնելու տարէց վաճառականին հաշտարար միջամտութիւնները։

—Բայց տղա՛ս, յարեց Կայծակեան, վերջին փորձ մը ընելով. դուն այսօր խելքդ կորսնցուցեր ես. անգամ մը հարցուր որ ի՛նչ բանի համար եկած եմ հոս։ Շիտակը տարօրինակ կը գտնամ այս արարքդ ու իրարանցումդ, մեր երկուքին ալ խորհրդակցութեան առարկան քու ամուսնութիւնդ է։

—Սաբրիսթի գոչեց Կոէկուա, կատղութեամբ ակռաները կրճտեցնելով. այս կինը պարզապէս քիթիդ կը խնդայ, բան մըն ալ ընելիք չունի։

—Բայց Ամէլիի հայրը հոս է տղաս, ըսաւ համոզիչ մեղմութեամբ մը Կայծակեան։ Մէկ երկու շաբթուան մէջ կարելի է վերջացնել ամուսնական խնդիրը, հիմայ երբ բերան բերնի եկած է ինչո՞ւ յախուռն ընթացքով մը գործը աւրենք կեցած տեղերնիս։ Ձգէ տեսնենք ի՛նչ պիտի գայ սա կնկանը ձեռքէն։ Առաջին նամակին ազդեցութիւնը տեսանք, մարդը նամակը առնելուն պէս հոս վազեց և հիմայ ալ ասոր խելքովը է որ կը գործէ կոր։ Ի՞նչու առանց առիթ մը ձեռքէ փախցնենք։

—Բուկին գլուխդ տաքցած է հիմայ յարեց Կոէկուա, երբ պաղարիւնով խորհիս, այն ատեն իրաւունք պիտի տաս ինծի, ե՛լ տուն երթանք ե՛լ։

Հայր ու տղայ հայերէն կը խօսակցէին։ Էլէնի թէեւ մանրամասնութիւնը չէր հասկնար ամբողջ խօսուածին, բայց մասամբ կը հասնէր երկուքին ալ տրամադրութիւնները։ Աղմուկ հանելուն կուսակից չէր և դեռ կը յուսար նոր դարձուածքով մը ձեռք անցընել Կայծակեաններու հարիւր ոսկին, ուստի ինք ալ խօսքի խառնուելով։

—Անպատճառ մէկը գէշ խօսած ըլլալու է իմ մասիս, ըսաւ, եթէ ոչ չէի սպասէր որ Մ. Կոէկուա սանկ ընթացքի մը հետեւի ինծի նկատմամբ։

—Այո՛, պատասխանեց երիտասարդը երգիծանքով, չէի՛ք սպասեր որ այսպէս ձեր ծրագիրները խանգարէի։ Շատ լաւ, եթէ անկեղծ էիք, ինչո՞ւ թող չտուիք որ հօրս դրած մուրհակը առնէի, ինչո՞ւ խլեցիք զայն գետնէն, անկեղծ մէկը՝ որ մեր շահուն համար միայն պիտի աշխատէր, ի՛նչ պատճառ ունէր այսպէս գրգռուելու և հարիւր ոսկինոց մուրհակը բռնութեամբ ձեռքէս խլելու։ Եթէ դուք ճշմարտապէս իմ շահուս համար կ'աշխատիք, ինչո՞ւ չէք ներեր որ ես ալ խորհրդակից ըլլամ ձեզ. ես անչափահաս մէ՞կն եմ, որ իմ բացակայութեանս, ուրիշներ վճռեն ամուսնութիւնս։

—Ատոնք արդարացուցիչ փաստեր չեն, ըսաւ Էլէնի, դուք այնպիսի մոլեգնած չլմորած վիճակի մէջ մտաք տունէս ներս, որպէս թէ անպատիւ տեղ մը ըլլար ան ու հայրդ շրջապատուած ըլլար աշխարհի ամենէն անբարոյ անպատիւ տարրերէն, և դուք զայն մեծ վտանգէ մը ազատելու պաշտօնն ունենայիք, ձեր այն առնուած դէմքը տեսնողը՝ քաղաքակիրթ, կենցաղագէտ երիտասարդէ մը տարբեր մէկը պիտի կարծէր զձեզ, ինչ որ բոլորովին հակապատկերն է ձեր բնածին ազնուութեան։ Արդ՝ սանկ անսպասելի ընթացքի մը առջեւ բնական էր որ չէր կրնար անտարբեր մնալ ինծի նման ջղային կին մը որ կեանքին մէջ սանկ նախատինքի ու զանակոծումի մը արժանացած չէ և ոչ մէկուն կողմէ։ Եթէ դուք գիտնայիք յարգել զիս, գոնէ իմ տանս մէջ, բացայայտ է որ ես ալ ոչ նուազ յարգանքով պիտի վերաբերուէի ձեզ հանդէպ։

Կայծակեան անգամ մըն ալ փորձելով իր հաշտարար միջնորդութիւնը,

—Ե՛լ գարեջուր մը խմէ որ քիչ մը պաղչտկիս Գրիգորիկ ըսաւ, ե՛լ, երկուքնուդ ալ ըրածը չէր վայլեր, օր մը երկու գաւաթ գարեջուր խմեցի ան ալ քիթէս բերիք։

Էլէնի Կայծակեանի բարեհաճութենէն քաջալերուած՝ երեք գաւաթ լեցուց ու իր գաւաթը բաղխելով երիտասարդին գաւաթին,

—Շիտակը խօսեցէք միւսիւ Կոէկուա ըսաւ, դուրսը մէկու մը դէմ զայրացա՞ծ էիք։

Կոէկուա առանց պատասխանելու այս կեղծ ու պատիր հարցումին, գաւաթը խմեց և փութացուց հայրը՝ տուն վերադառնալու։

Արդէն համ հոտ չէր մնացած, երեկոյթը շարունակել նոր կռիւներու դուռ բանալ պիտի ըլլար. վաճառականը հազար անգամ անիծելով բախտը, ճամբայ ինկաւ, բայց հաստատապէս որոշեց լուծել այս անպատուութեան վրէժը, որուն ենթարկած էր զինք Կոէկուա, թէ բերնին համը փախցնելով և թէ պզտիկ ձգելով զինք Էլէնիի առջեւ։ Միւս կողմէ դաստիարակուհին ալ ոչ նուազ զայրոյթ կ'զգար երիտասարդին դէմ, զոր բզիկ բզիկ ընել կ'ուզէր հարիւր ոսկին ձեռքէն չորթելուն համար։

Հայր ու որդի երբ մեկնեցան տունէն,

—Այս տունը ի՞նչ տուն է, գիտե՞ս հարցուց Կոէկուա հօրը, դուն որ շարունակ բարոյականի դասեր կը չայլես ասոր անոր, ինչպէս կը յանդգնիս սանկ տեղ մը ոտք կոխել։

Կայծակեան որ գինովութիւնը թօթափած էր, ամչցաւ անառակ զաւկին այս արդարացի յանդիմանութեան առջեւ ու ինքզինքը չքմեղացնելու համար,

—Ինչ գիտնամ, զաւա՛կս, ես կեանքիս մէջ սանկ տեղ գացած չեմ որ կարենամ աղէկը գէշէն զանազանել, ըսաւ, քու ամուսնական խնդիրդ յաջողցնելու համար միայն եկած էի։

—Հիմա յաջողցուցի՞ք, հարցուց Կոէկուա երգիծանքով։

—Չթողուցիր որ անոր վրայ խորհէինք, առարկեց Կայծակեան։

—Բայց կնոջը հագած լպիրշ հագուստէն, սենեակին մէջ դրուած շքասեղաններէն և ըմպելիներէն անանկ կասկածեցի ես որ իմ ամուսնութիւնս երկրորդական հանգամանք միայն ունէր, տեսակցութեան բուն նպատակը քու քսանուն տարի առաջ կնքած ամուսնութիւնդ լուծել պիտի ըլլար։

Կոէկուա որ իր անբարոյ արարքներուն համար շարունակ հօրը նախատական յանդիմանութիւններուն առարկայ կ'ըլլար, հիմա անոր սանկ մէկ աններելի արարքին հանդիսատես ըլլալէ ետք, առիթը ներկայացած կը սեպէր ու շարունակ կը հարուածէր Կայծակեանը՝ զայն չպատասխանելու դատապարտելով։

—Հիմա մօրս ի՛նչ պատասխան պիտի տամ, շարունակեց Կոէկուա, եթէ դժբախտ կինը լսէ թէ զինքը երեսի վրայ ձգած ուրիշ տեղեր հաճոյալի ժամանցներ կ'ունենաք, կը խենթենայ պարզապէս։

—Ալ երկա՛ն ըրիր, Գրիգորիկ, չեշտեց վաճառականը, ի՛նչ եղած է. արդէն քու գործերուդ չէի խառնուեր, հիմա բոլորովին երդո՞ւմ հանել պիտի տաս բերնէս. հետզհետէ գործը մեծցընելու ջանք մը ունիս, շատ աղէկ եմ ըրեր, դուն որ իմ կէս տարիքովս չկաս ամէն գիտցածդ կ'ընես. զիս պիտի սորվեցնե՞ս քու առջեւդ, սխալ քայլ մը առած ըլլալուս համար։

—Եթէ կը վշտանաք, անգամ մըն ալ չխօսիմ, ըսաւ Կոէկուա։

—Կ'ուզես խօսէ՛ կ'ուզես մի՛ խօսիր, բացագանչեց Կայծակեան, և երկուքը մէկէն ներս մտան իրենց բնակարանէն երբ արդէն գիշերը առաջացած էր։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սթանտարտի Հոկտ. 15ի խմբագրականէն

Յայտնի է թէ զօրավար Քուրոբաթքինի բանակը ամբողջական պարտութիւն մը կրեց. և միակ խնդիրը սա՛ է թէ պարտութիւնը խառնիճաղանճ նահանջ մը պիտի ըլլայ արդեօք: Լիաօեանկի ճակատամարտէն վերջն ալ ամէն մարդ նոյն հարցումը ըրաւ, և այդ առթիւ տրուած պատասխանը յայտնի ըլլալով ամէնուն, խոհեմութիւնը կը պահանջէ անժամանակ եզրակացութիւններ չհանել: Այն ատեն ալ ամէն մարդ պատրաստուած էր լսելու թէ ամբողջ Ռուս բանակը դղրդեալ և քայքայեալ բեկորներու վերածուած էր, և չուտիկ դիտողներ մինչև իսկ կարծիք յայտնեցին թէ այդ բանակը պիտի ըլլար ա՛յնպէս ինչպէս եղան Աւստրիացիք Ուլմի մէջ և և Ֆրանսացիք Սըտանի մէջ: Բոլորովին անհաւանական կը թուէր որ Քուրոբաթքին կարենար իր ամբողջ բանակը Հունհոյի ետևը ապահովել: Բայց ճիշտ հակառակը պատահեցաւ: Մեծամեծ գունդերը պարտուեցան, բայց քիչ թնդանօթներ կորսնցուցին և գրեթէ գերի ալ չտուին: Ո՛չ մէկուն միտքէն կ՚անցնէր թէ ա՛յնքան ծանր ճախողուած մը կրնար դարմանուիլ. բայց այսպէս կարծուելուն գլխաւոր պատճառը ա՛յն էր թէ վերջը իմացուեցաւ որ Թայցէի ճակատամարտը իրօք վերջապահներու կռիւ մըն էր, և թէ ռուսական գլխաւոր ուժերը գետին միւս կողմը անցած էին ճակատամարտին վերջանալէն շատ առաջ: Ներկայ պարագային մէջ սակայն կացութիւնը տարբեր է, որովհետև յարձակողները Ռուսք եղած են: Սակայն և այնպէս կարելի է որ անոնց Վերին Հրամատարը՝ յարձակումը մղելու ժամանակ իսկ, հոգ տարած էր իր վերջապահական գծին, և խորհած էր իր հսկայ բանակին կարևոր մէկ մասը վտանգի գօտիէն դուրս պահելու, երբ տեսաւ որ յաղթութիւնը շահելու յոյս չկայ: Ի մօտոյ պիտի իմանանք թէ ո՛րքան յաջողեցաւ այս մասին: Հիմակ կատարելապէս յայտնի կէտը սա՛ է թէ նշանաւոր կերպով յաղթուեցաւ Քուրոբաթքին: Ճարոնցիք հիմա չահեցան ցամաքի վրայ իրենց յաղթութիւններուն ամէնէն մեծը: Իրենց յաջողութիւնը ի գլուխ ելաւ ամբողջ գծին երկայնքը: Ռուսք ետ մղուեցան աջակողմէն, ձախակողմէն և կեդրոնէն: Իրենք իսկ կը խոստովանին այս իրողութիւն, և Ճարոնի մասնաւոր ու պաշտօնական հեռագիրներուն մէջ ալ ծանուցուած է լիովին:

Բայց ի՞նչ եղաւ բաղդը ա՛յն ռուսական գունդին, որ գլխաւոր բանակէն բաժնուելով, ճամբան կորուեցաւ: Այդ գունդը կը բաղկանար երեք զօրաբաժիններէ, ինչ որ քառասուն հազար հոգի ըսել է: Նոյն իսկ զրոյց մը կայ Թօքիոյի մէջ թէ Քուրոբաթքին ալ այդ գունդին հետ կը գտնուի: Ճարոնցիներուն համար հրաշալի յաջողութիւն մը պիտի ըլլայ եթէ կարենան ձեռք ձգել իրենց հակառակորդներուն ամէնէն կարողը: Լաւ զօրավար մը ամբողջ զօրաբանակ մը կ՚արժէ, և Քուրոբաթքին, թէև կատարեալ հա՛նճար մը չհանդիսացաւ ռազմավարութեան կամ ռազմագիտութեան համար, և տակաւին պարզ յաղթութիւն մը իսկ չշահեցաւ, անտարակոյս կարող հրամատար մըն է: Թերևս առարկուի թէ վերջին երկու շաբաթուան դէպքերը չեն հաստատեր այս վճիռը: Մտադրուած յառաջխաղացումէն առաջ պոռոտ Յայտարարութեան հրատարակութիւնը զինուորական ճարտարութեան կամ առողջ դատողութեան գործ մը չէր Ռուսերուն համար: Յաջողապէս ի գլուխ հանելով իր նահանջը դէպ ի Մուքտէն, հիւսիս տանող ճամբան ալ ապահովելով, Քուրոբաթքինի ամենալաւ քաղաքականութիւնը պէտք էր ըլլար սպասել և յուսալ: Ասկէց կրնար ամէն բան շահիլ: Անցնող մէն մի օր օգնական գունդեր կը բերէր երկաթուղիով, որ հիմա շատ լաւ կը բանի քան ո և է ժամանակ պատերազմին բացումէն ի վեր: Ինչպէս Խիլքով, ինչպէս ծանուցինք, կարգադրեր է որ ամիսը կարենայ 40,000 հոգի երթալ իր բոլոր մթերքներովը և հանդերձանքներովը: Հիմակ ա՛յնչափ թիւ մը պէտք է այս շաբթուան կորուստները դարմանելու համար: Քուրոբաթքին հիմա կը պարտաւորուի ժամացոյց նայիլ չարունակ զօրք բերող կառախումբերուն ճամբան նայելով: Աղէկ չէ՞ր ըլլար որ այս անգամ ալ նորէն Ճարոնցիներուն թողուր յարձակումի նախաձեռնութիւնը: Մէն մի օրուան դադար տարբեր կերպով կ՚օգնէր իրեն: Ասանկով ձմեռն ալ կը մօտենար: Թէև երկու պատերազմիկներն ...

...

... ամենավերջին լուրերուն նայելով, իր անկումը ամէն պարագայի մէջ անխուսափելի է:

Մուքտէնի ճամբուն վրայ ճարոնական յաղթութիւնը ո և է նախկին յաղթութենէ աւելի խորունկ տպաւորութիւն ըրաւ Ծ. Արևելքի մէջ: Ընդհանուր հիացում կը պատճառէն Ճարոնցիներուն դիւրաշարժութիւնը և Մարէշալ Օեամայի սքանչելի հրամատարութիւնը:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ՌՈՒՍՔ ԿԸ ՀԱԼԱԾՈՒԻՆ

ՆԱՀԱՆՋԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

ՃԱՐՈՆՑԻ ԱՑՐՈՒՑԻՆ

Վիեննայի Հոկտ. 16ի թերթերէն

Կանխաւ ծանուցուածէն շատ աւելի մեծ նշանակութիւն ունեցած է ճարոնական ձախ բանակին յաղթութիւնը: Երբ Ռուսք նահանջի սկսան, Ճարոնցիք իսկոյն գրաւեցին 24 ռուսական թնդանօթ և բազմաթիւ հրացան: Ճարոնական կորուստները շատ քիչ են: Ճարոնցիք ամբողջ օր մը յառաջ քալեցին: Ռուսք կը նահանջեն:

*** Ամբողջ Հոկտ. 14ին ճարոնական բանակները աշխատեցան Քուրոբաթքինի երեք բանակներուն դէմ յարձակումը առաջ վարել: Գիշերը աւրինակի կռիւէ մը վերջ Շախօրաօ գրաւուեցաւ Ճարոնցիներէն: Ռուսք փախան լեռնային մասերուն մէջ, երկաթուղիին արևելեան կողմը, ուր կեցան ճարոնական աջակողմին դէմ: Նոյն գիշերը դարձեալ յարձակում եղաւ ռուսական երեք պահեստի զօրաբաժիններուն դէմ՝ որոնց անձամբ կը հրամայէր Քուրոբաթքին: Երկրորդ առաւօտ կռիւը շարունակուեցաւ աւելի կատաղութեամբ: Թօքիոյի մէջ նոյն օրուան դէպքերուն ամենամեծ կարևորութիւն կը տրուի: Մուքտէնէն տասներկու կառախումբ Խարպին ճամբայ ելան: Ճակատամարտի դաշտէն Մուքտէն գացող բոլոր Ռուսերը պարտաւորուեցան ոտքով երթալ, որովհետև Ճարոնցիք հարաւէն տէր եղած են երկաթուղիին: Փախստականները ...

...

... զապել իրենց արցունքները, ամէնքն ալ զգածուած ըլլալով այս դիւցազն զինուորին ճակատագրին վրայ, որ ա՛յն աստիճան լաւ կը կը կատարէր իր պարտականութիւնը մինչև իսկ մահուան աղջև:» Նամակը կը կրէր հետևեալ ստորագրութիւնը.— «Ճարոնական բանակին Սպայակոյտէն հարիւրապետ մը:»

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍՈՑՆ ՈՒ ՃԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՌՈՒՍՔ ԿԸ ԼՔԵ՞Ն ՄԱՆՋՈՒՐԻԱՆ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, Հոկտ. 17.— Զօր. Քուրոբաթքին, երէկ հրատարակուած իր տեղեկագրին մէջ, ըսելէ ետքը թէ ռուսական բանակին աջ թևը իր դիրքերը պահած էր, կը յարէ թէ Շահօի շրջանակին մէջ, ռուսական գունդերը չորս օրէ ի վեր կը կռուէին և անոնցմէ շատերը երեք օրէ ի վեր չէին քնացած: Կը յայտնէ նաև թէ ճարոնական կորուստները շատ մեծ ըլլալու են:

ԹՈՔԻՕ.— Ռուեթէր կ՚իմանայ թէ Ռուսերը վեց փոխադարձ յարձակումներ ըրին, որոնց ամէնքն ալ ետ մղուեցան, բայց իրիկուան եօթներորդ յարձակման մը ձեռնարկեցին: Մարէշալ Օեամա կը տեղեկագրէ թէ այս ճակատամարտներուն մէջ ռուսական կորուստները շատ ծանր եղան:

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.— Զօր. Սախարով երէկուան թուով հետևեալը կը հեռագրէ ռուս ընդհ. Սպայակոյտին.— Հոկտ. 15ին Ճարոնցիք կորովի յարձակում մը ...

...

... գաւարին. ծնած էր 1880ին ի Մատրիտ և 1901 Փետր. 14ին ամուսնացած էր Պուրպօն-Սիսիլի իշխան Շառլի հետ, որ Սպանիոյ հպատակութիւնը ընդունած էր, Սպանիոյ արքայազուն տիտղոսով:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՇՆՈՐՀԱԶԱՐԴ ՀԱՅՐԱՊԵՏ

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ.

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ս. Կաթողիկոսին երէկ այցելեցին Տ. Մեսրոպ արք. Սուքիասեան և Միհրան էֆ. Տէր Ներսէսեան, որոնց սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ Ն. Ս. Օծութիւն:

*** Ն. Ս. Օծութեան գաւազանակիր Տ. Վաղարշակ վրդ. Արշակունի, առջի օր Աղլիյէ պաշտօնատունը գնաց և այցելեց Կրօնից Տեսչի օգնական Պէնտպէյի: Տ. Վաղարշակ վրդ. այսօր իր ծննդավայրը Թէքիրտաղ՝ ծնողքին քով կը մեկնի, Ն. Ս. Օծութեան հրամանաւ՝ մէկ քանի շաբաթ մնալու համար:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր: Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս արք. Յովհաննէսեան, Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան և Սանտալճեան ու Շահպազեան աւագ քահանաները:

1. Սուլինայի քահանայացու Մկրտիչ Մխիթարեան կը խնդրէր որ իր ...

4. Պուքրէշի Տ. Խաչատուր քհնյ. Մոսկոֆեան, իր փիլոնազրկութեան մասին ներման խնդրանք կ'ընէր. Ժողովը տարաժամ գտնելով՝ մերժեց։

5. Սղերդի առաջնորդ Տ. Փառէն վրդ. յայտնելով թէ Վիճակին մէջ քահանաներու պէտք կայ, ընտրելիներ ներկայացնելով անոնց ձեռնադրութիւնը կը խնդրէր։ Ժողովը տրտոնեց անոնց ձեռնադրութիւնը և որոշեց գրել իրեն՝ Աղթամար Տ. Յովսէփ եպս. Իւշտունիի ղրկել զանոնք՝ ձեռնադրուելու համար։

6. Երաժիշտ մը եկեղեցական երգեցողութեանց միօրինակութեան համար ծրագիր մը ներկայացուցած էր Ժողովին վաւերացուելու համար։ Ժողովը արժան դատեց եկեղեց. երգեցողութեան քննիչ յանձնաժողովոյ նկատառմանը յանձնել զայն։

7. Եւրոպիոյ առաջ. Տ. Գէորգ եպս. Իւթիւճեան կը յայտագրէր Բաբիլի նորակառոյց Ս. Փրկիչ եկեղեցիին օծումը։ Ժողովը լսեց ի տեղեկութիւն։ Այս առթիւ Ս. Պատրիարք Հայրը կարդաց առ Պ. Աղեքսանդր Մանթաշեանց ուղղած օրհնութեան ինքնագիր գրաւոր կոնդակը։

ՊԱՂՏԱՏԻ Պատր. Փոխանորդ Տ. Սերոբէ վրդ. կը հեռագրէ Պատրիարքարան թէ՝ ճամբայ ելած է իր նոր պաշտօնատեղին երթալու համար։

ԻԶՄԻՐԻ առաջնորդարանէն շնորհակալութիւն յայտնած են Պատրիարքարանի, առաջնորդին Կայս. Պէրաթը ղրկուելուն համար, և կը խնդրեն որ Տ. Եղիշէ եպս.ի մեկնելուն օրը և չոգենաւին անունը, օր առաջ լուր տան Պատրիարքարանէ։

ԹՈՔԱՏԷՆ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԶԻ.— Ցարանուանական գայթակղեցուցիչ և համոզկեր միջադէպերը, ծայր կուտան լուդերական եկեղեցիին ծագում առած օրէն ասդին։ Այդ կարգի շատ հատակութիւններէն մէկը տեսնըուեցաւ՝ Թոգատի Արթօվայ նահանգի Պօլիս գիւղի՝ երբեմն Տ. Տրդատ քահանայի վրայ։ Այս քահանան որ 36 տարեկան է, 4 տարիէ ի վեր քահանայ ձեռնադրուած է և հինգ զաւակներու հայր է։ Վեց ամիս առաջ երէցկինը մեռնելով, խնդրագրով մը տեղւոյս առաջնորդին դիմեց խնդրելով որ ամուսնանալու արտօնութիւն տրուի իրեն։ Խնդիրը տեղւոյն Պատ. Կրօն. Ժողովին ելած ըլլալով, կանչեց զայն իր ներկայութեանը և ջանաց իր կոչումին և ուխտին մէջ հաստատրիմ պահել։ Բայց Տ. Տրդատ նոյն պահուն գլխուն փակեղը և ծոցի վկայականը Կրօն. Ժողովի Ատենապետին առջեւ դնելով ու գրպանէն ալ ֆէս մը հանելով գլուխը կը դնէ և պաղաբիւնութիւնով կը մեկնի Առաջնորդարանէն, հոն գտնուողները մեծ զարմանքի մէջ թողլով։ Արդ՝ այս նախկին Եղիայ աղբարը, ուր օրէ որ յաբանուանութեանց կեդրոններու, սրճարաններու և համախոհ երբայրներու մէջ կը դեգերի. առարկելով թէ, «ամուրի կեանքի չեմ կրնար տոկալ. այս սքեմի տակ՝ ուխտադրուժ և սրբապիղծ ըլլալէս աւելի՝ լաւ չէ՞ որ կերպարանափոխ ըլլամ, ու ըստ օրինի ամուսնանամ, քանի որ այս բնութիւնը Աստուած տուած է։ Եւ հիմայ փոխանակ մարելու այդ կիրքը, վեց ամիս է որ ալ աւելի կարծարծուի»։ Արդ այս Փօլատեան Եղիայ աղբօր (երբեմն Տ. Տրդատ) ըրածին, մեր վերին հոգեւոր իշխանութիւնք ի՞նչ կը վճռեն, և մեր գրողները ի՞նչպէս կը գտնեն քահանային ընթացքը, լա՞ւ թէ գէշ։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ առաջն. Տ. Զաւէն վրդ. որ թեմական այցելութեան ելած էր, հասած է Երզնկայ։

ԱՏԱՊԱԶԱՐԷՆ կը գրեն մեզի.— Տեղւոյս ազգային կալուածներէն՝ օթէլ-սրճարանը, որ ժամանակէ մը ի վեր լաւ վարուող ձեռքերու մէջ չըլլալուն համար պէտք եղածին պէս չէր բաներ ու իր յարգը կորսնցուցած էր, վերջերս վարձուած է Զաքար և Յովհաննէս Քէօր-Օղլեան եղբայրներէն, որոնք ազգային կալուածին կորած վարկը վերահաստատելու համար ամէն ջանք չեն խնայեր։

ՎԱՆԱՅ

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՏԵՂ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՄԸ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յայտնի է թէ Վանայ Առաջն. Տեղապահ Տ. Սահակ եպսկ. Բագրեւանդեանի վախճանումովը՝ Վանայ համար կարող ու փորձառու առաջնորդի մը պէտքը ինքնին առաջ կարեւորութիւն ունեցող խնդիր մը կը դառնայ, նկատելով մանաւանդ որ Վանայ պէս նահանգ մը, ուր կրթական և եկեղեցական գործառնութիւններ լուրջ հոգածութեանց կը կարօտին, ձեռնհաս առաջնորդի մը պէտքը կայ։

Վանայ մէջ շատեր համոզուած են թէ ոչ ոք կայ խսկապէս յարմար ու կարող առաջնորդցու մը Վիճակին մէջ, թէ անհրաժեշտ է Պոլսէն միայն ակնկալել Վանայ համար առաջնորդցու քիչ շատ յարմար հովիւ մը։ Սակայն երբ յարմար մէկը կարելի ըլլայ գտնել, արդեօք հնարաւոր պիտի ըլլա՞յ որ եկող հովիւն ու իր հօտը կարենան սիրաշահ համերաշխութեամբ մը վարուիլ իրարու հետ։ Եւ այս անոր համար որ՝ ինչպէս անցեալին մէջ տեսնուեցաւ՝ տեղի չտրուի ժամանող տեղապահներուն կամ հովիւներուն կարճատեւ պաշտօնավարութենէ մը ետք «Մնաք բարեաւ»նին ըսել։

Գաւառային վարչութիւնը Վանայ համար քիչ շատ կարող և փորձ հովիւ մը ընտրելու և Վան ղրկելու խնդրանքը ըրած ըլլալով Ս. Պատրիարքին, կը սպասենք տեսնելու կեդր. Վարչութեան կողմէ ընտրուելիք Վանայ Գեր. Առաջնորդը։

Թէպէտեւ Վանեցիք այս օրերս բաւական մը կը խօսին մէկ երկու ծանօթ վարդապետներու վրայ, որպիսիք են Տ. Մուշեղ Ծ. վրդ. Սերոբեան և Տ. Դանիէլ Ծ. վրդ. Յակոբեան, սակայն քանի որ այս մասին հարկ եղածը ընելու հոգը կեդր. Վարչութեան թողուած է, անշուշտ անոր կ'իյնայ յարմարագոյն եկեղեցականը կոչել Վանայ առաջնորդութեան պաշտօնին։

Վան ԹՂԹԱԿԻՑ

ՌՕՔԱՆՊՕԼ

Մէկ քանի օրէ ի վեր առաջարկներ կ'ստանանք Ռօքանպօլը իբրեւ գիրք ետ տպելու։ Ատիկա բացարձակապէս անկարելի է մեզ համար։ Անոնք որ այս հետաքրքրաշարժ և թանկագին վէպը կ'ուզեն պահել, առաջին թիւէն կրնան ստանալ խմբագրատունէս, Մաճ. զումէի սովորական գինով։

Ցառաջիկայ ձմրան երկար գիշերներուն համար Ռօքանպօլի ընթերցումէն լաւագոյն ժամանց մը կարելի չէ երեւակայել։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1905 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Գին 1 ղրուշ

Հիւանդանոցիս յառաջիկայ 1905 տարւոյ Պարզ Օրացոյցը հրապարակ ելած է խնամեալ և մաքուր տպագրութեամբ։

Ինչպէս ուրիշ տարիներ, այս տարի ևս Պարզ Օրացոյցը՝ եկեղեցական աբարողութեանց և ժամերգութեանց մասին մանրամասն ծանօթութիւններ պարունակելէ զատ, բարձրաստիճան եկեղեցականի մը կողմէ յատկապէս Օրացոյցիս համար պատրաստուած եկեղեցական պաշտամանց ընդհանուր կէտերուն յատուկ խրատականք և հրահանգք ևս աւելի ճոխացած են։

Աւելորդ չենք համարիր նաև յայտարարել թէ՝ միմիայն Հիւանդանոցիս սեպհական օրացոյցն է, որոյ ճշգրտութիւնն հաստատուած և վաւերացուած է Ազգ. Պատրիարքարանի կողմանէ. հետեւապէս պէտք է ուշադրութիւն ընծայել անոր կողքերուն վրայ գտնուած կնքոյն, ուր գրուած է «Սեպհականութիւն Ս. Փ. Ազգային Հիւանդանոցի, 1905»։

Հոգաբարձութիւնս գոհունակութեամբ սրտի կը հաստատէ որ՝ մեր բարեսէր ազգայնոց առ հասարակ Հիւանդանոցիս նկատմամբ տածած սիրոյն և հոգածութեան արգասիքը կը վայելեմք միշտ, բայց որովհետեւ Հաստատութեանս մէկ գլխաւոր հասոյթը կազմող այս օրացոյցին սպառումը՝ երբեք համեմատական չէ մեր ժողովրդեան թուոյն հետ, ներկայիս կը խնդրէ մեր բարեսէր ժողովուրդէն, որպէս զի անձնիւր ոք հաճի այդ գրպանի օրացոյցներէն գնել անպատճառ մէյմէկ հատ, որուն արդիւնքը յատկացած է Հաստատութեանս 1000է աւելի պատսպարելոց բազմադիմի պէտքերուն։

Վաճառման կեդրոնատեղին է Հոգաբարձութեանս Գրասենեակն ի Մեծ-Նոր-Խան, թիւ 48, 49, 50 և կը գտնուի նաև բոլոր գրավաճառաց քով։

(Կնիք)

ՕՆՆԻԿ ՄԻՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՓԱԿԵՂԱՇԷՆ

Հայ եկեղեցականներու համար

Ըստ մէթրոի Մայր Եկեղեցւոյ դպրապետ հանգ. Աղարիկ էֆ.ի. — Թաւիշ և կերպաս՝ ընտիր տեսակէն։ Ապսպրանք անմիջապէս յանձնելի, թէ՛ ատ, թէ՛ ի գաւառս։

Դիմել Բերա, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ բանկային միջոցու՝ Արուեստանոցի ներքեւի 8 թիւ կալուածը։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

18 Հոկտ. 1904

Ֆրանս. 3% Français)	97 90
Րէժի (Tab. Turcs)	386 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86 —
Երկաթուղի (Lots Turcs)	126 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	589 —
Թրանսվալ (Transvaal)	91 —

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՍՈՒՏ ՄԸ

Զարմանքով և ապշութեամբ կարդացի երէկուան Սուրհանդակի մէջ «Բարձրեն եղած գնահատում մը Սուրհանդակի նկատմամբ» վերնագրով հատուած մը, որպէս թէ առջի օր Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին՝ Ս. Պատրիարքին բնակարանը գտնուած պահուն Ս. Կաթողիկոսը, Ս. Պատրիարքն ու ներկաները Սուրհանդակը գնահատեր են իբրեւ լուրջ և օգտաշատ թերթ մը։

Այս հատուածը սուտ է բացարձակապէս։ Այն օրը, Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանին մէջ, ո՛չ Ս. Կաթողիկոսը, ո՛չ Ս. Պատրիարքը և ոչ ալ ներկաները բնաւ խօսքը ըրած չեն Սուրհանդակի։ Ս. Պատրիարքը իր ծանօթ կենցաղագիտութիւնով արդէն պիտի չզիջանէր գոնէ Ս. Կաթողիկոսին ու Տ. Գէորգ Եպսկ.ին ներկայութեանը խօսքը անգամ ընել Սուրհանդակի, որ Բիւզանդիոնի հետ, ամէնէն անլուր զրպարտութիւնները գրել չխղճահարեցաւ՝ Աւետարանի խնդրոյն առթիւ՝ Ս. Կաթողիկոսին հանդէպ և Երուսաղէմի խնդրոյն առթիւ՝ Տ. Գէորգ Եպս.ի նկատմամբ։ Ասանկ թերթ մը՝ մանաւանդ Ս. Կաթողիկոսին ու Տ. Գէորգ Եպս.ի ներկայութեանը՝ չէ թէ դրուատել, չէ թէ գնահատել, այլ անոր խօսքը ընելու իսկ ո՛չ ոք կը զիջանէր այնպիսի բարձր ընկերութեան մը մէջ, ուր այնչափ կրթական և եկեղեցական նիւթեր կային խօսակցութեան արժանի։ Բացարձակապէս սուտ է այս անձնագովութիւնը, և երբ թերթ մը չի քաշուիր Կաթողիկոսի մը ու Պատրիարքի մը ներկայութիւնը վայելող հանդէսի մը նկատմամբ սուտեր յօրինելու, ա՛լ կարելի է երեւակայել թէ մինչեւ ցարդ Երուսաղէմի խնդրոյն նկատմամբ գրածները ի՛նչ աստիճան սուտ կրնային ըլլալ։ Խնդիրը կը տարբերի անշուշտ եթէ խահուէ օճախին մէջ ծառաներն ու խոհարարները տանկ գնահատական մը ըրած ըլլան Սուրհանդակի համար։

ՀԱՆԴԷՍԻՆ ՆԵՐԿԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ ՄԸ

ՌԵՍՄԻ

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Պաղտատ վիլայէթի վալիլիի Մուսուլ վալիսի էսպագ սատաէթլու Ապտիւլվէհապ փաշա հազրէթլէրինէ թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

*** Բրեվէզա սանճաղը միւթէսարըֆ մուավինլիյինէ Ուրլա գազասը գայմագամ մուավինի Գրիգոր էֆէնտի թային պույրուլմուշ տըր։

ՄԻՏԱԼԻԱ

Պէլկրատ սէֆիրի սաատէթլու Ֆէթհի փաշա հազրէթլէրինէ ալթուն Իմթիյազ միտալիասը իհսան պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՋԻՀՆԻ ՓԱՇԱ.— Ինչպէս պաշտօնականներով գրեցինք, Վեհ. Սուլթանը Ակտանակուռ Իմթիյազի պատուանշանը շնորհած էր Առեւտրական եւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Ջիհնի փաշայի։ Առջի օր. Ջիհնի փաշա Կայս. Պալատ հրաւիրուեցաւ ուր գնաց պաշտօնական համազգեստով և բոլոր պատուանշանները կախած։ Արարողապետ Իպրահիմ փաշայի առաջնորդութեամբ, նախարարը պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու։ Իպրահիմ փաշա ոսկի տուփէ մը մէջ կը կրէր Իմթիյազի ակտանակուռ պատուանշանը։ Ն. Վեհափառութիւնը առաւ պատուանշանը և իր իսկ ձեռքով բարեհաճեցաւ զետեղել Ջիհնի փաշայի կուրծքին վրայ։ Այս արարողութեան ներկայ էին պալատական պաշտօնատարներէ ոմանք։ Ջիհնի փաշա իր երախտագիտութիւնները մատոյց յատս Կայս. Գահոյից, կայս. այս բարձր շնորհէն զգածուած։

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆԸ.— Վիեննայի օսմ. դեսպան Մահմուտ Նէտիմ պէյ, ինչպէս պաշտօնականներով գրեցինք, բարձրացաւ վէզիրութեան (փաշա) աստիճանին։ Նէտիմ փաշա Կայս. Պալատ գնաց և իր երախտագիտութիւնը մատոյց։ Դեսպանը երէկ իրիկուան կառախումբով իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ԱԼԵՔՍԻՍ ՆԻՔՈԼԱՅԵՎԻՉ Զարեւիչին անուան տօնախմբութեան առթիւ, Պէօյիւքտէրէի ռուս դեսպանատան մէջ երէկ գոհաբանական արարողութիւններ կատարուեցան։ Դեսպան Մ. Զինովիէվ որ իր պաշտօնէութիւնով ներկայ էր, յետոյ դեսպանատան մէջ ընդունեց ներկաներուն շնորհաւորութիւնները։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Սոֆիայի զինուորական թերթը կը հրատարակէ Ֆէրտինանտ իշխանին մէկ նամակը պատերազմական նախարար զօր. Սաֆովի ուղղուած, որով իշխանը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ վերջին ռազմա-

փորձերուն մէջ զօրքերուն լաւ կաց ու գիրքին մասին։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.—Գոնեա-Էրէյլի գիծին բացման առթիւ ուրբաթ օր մասնաւոր կառախումբ մը պիտի մեկնի Հայտար-Փաշայէ, որ Գոնեա պիտի տանի, բացման ներկայ գտնուելու համար, կայս. պատուիրակ Թաուֆիկ փաշան և Հանրօգուտ Շինութեանց մասնագիտական յանձնաժողովը, որուն պիտի ընկերանայ նաև Ճարտարագէտ Մ. Վալօրի։ Անատօլուի Երկաթուղիին կողմէ գեր-Տնօրէն Մ. Հիւկնէն ներկայ պիտի ըլլայ բացման։ Գոնեայի մէջ Հիւկնէն պիտի միանան շինութեան ընդհ. տնօրէն Մ. Մաքընզին և նահանգին մէկ մասնաւոր պատուիրակութիւնը։ Կիրակի և երկուշաբթի Գոնեա-Էրէյլի գիծը մանրամասն քննութենէ մը պիտի անցնի և երեքշաբթի օր, կայս. Ծննդեան տարեդարձին օրը, պիտի կատարուի բացումը։

ԱՆԳԼ. ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Լոնտոնէն կը հեռագրեն.— Չէ հաստատուած այն լուրը թէ Պոլսոյ անգլ. դեսպան Սըր Նիքոլաս Օ'Քոնօր իր պաշտօնատեղին պիտի չվերադառնայ առողջական պատճառներով, և թէ իրեն պիտի յաջորդէ Արեւելեան Ափրիկէի անգլ. գաղթավայրին նախորդ կառավարիչ Սըր Չարլզ Էլիօթ։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ Հրդօղնական անուանուեցաւ Արաբերէնի Թարգմանիչ Արիֆ պէյ, պահելով հանդերձ արաբերէն լրագիրներու գրաքննիչի պաշտօնը։

ԳԵՐՄԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐԸ.— Գերման 60է աւելի վաճառականները և ճարտարագործները որոնք Թուրքիոյ մէջ ուսումնասիրութիւններ պիտի կատարեն, այս առտու Պոլիս կ'սպասուին։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ.— Չէշմէ մօտ (Այտըն) Մէրսինճիքի մէջ ռուս եկեղեցի մը շինուեցաւ և Սէն Ժորժ կոչուեցաւ։ Այս եկեղեցիին մէջ ամփոփուած են Չէշմէի ծովեզերքէն գտնուած ռուս նաւազներու ոսկորները։

ՊՈԼՍՈՅ ՏՈՒՐՔԵՐԸ.—Հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնուին Պոլսոյ տուրքերը անյապաղ գանձելու և իրենց պաշտօնին մէջ թերացող հարկահաւաքները պատասխանատու նկատելու համար։

ՊԱՍՐԱՅԻ նոր կուսակալ և զինուորական հրամանատար Մուխլիս փաշա պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ.— Մօնասթըրէ պաշտօնաթերթը կը գրէ.— Գրչովա գաւառակին Բօրէձէ գիւղախումբին մէջ պուլկար աւազակներու խումբ մը երեւան ելաւ։ Զինուորներ ղրկուեցան և Սլոթինէ գիւղին մօտ Սեպտ. 21ին ընդհարում մը կատարուելով, աւազակներուն պետը և երեք ընկերները սպաննուեցան։ Զինուորներէն ոչ ոք վնասուեցաւ։ Ցետոյ նոր ընդհարում մը տեղի ունենալով, աւազակներէն մէկն ալ սպաննուեցաւ։

Սեպտ. 24ին Ըրգալար գաւառակին Լազարբոււ գիւղին շրջակայքը թափառող պուլկար աւազակները վիրաւորեցին Միլօ Թուրա անուն անձ մը։ Իսկոյն զինուորական ջոկատ մը ղրկուելով ընդհարում մը կատարուեցաւ. աւազակներէն մէկը սպաննուեցաւ, իսկ միւսները գիշերուան մթութենէն օգտուելով փախան։

ՃԻՊՐԱԼԹԱՐԻ ԵՐԷՑԸ.— Ճիպրալթարի անկլիքան եկեղեցիին երէցը առջի օր, Բերա Պալասի դեղին սրահին մէջ ընդունեց Պոլսոյ անգլիական գաղութին անդամները և անգլ. դեսպանատան պաշտօնեաներէն շատերը։ Ճոխ ճաշսեղան մը տրամադրելի եղած էր ներկաներուն։ Ցունաց Պատրիարքը իր կողմէն փոխանորդ Տ. Քալինիքոս արքեպիսկոպոսը և խառն ժողովի քարտուղար Մ. Նիքօքալօն ղրկած էր։

—Շաբաթ օր երէցը Հէյպէլի երթալով այցելեց Ցունաց վանքը և նախորդ Պատրիարք Տ. Նիկոդիմոսի։

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ գերման պատուիրակ Մ. Թէսթա առջի օր Պրէսլաւէ Պոլիս դարձաւ։

ՍԱՄՈՍԻ Իշխանութիւնը որոշեց 16,000 ոսկիի ներքին փոխառութիւն մը կնքել։

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ.— Թուրք թերթերը կ'ըսեն թէ Պուլկարիոյ բոլոր վարժարաններուն մէջ ասկէց ետք Օսմաներէն լեզուն առիպողական պիտի ըլլայ։

ՄԱԽՍՈՒՍԷՆ.—Ծովային Նախարարութիւնը տեղեկանալով որ բազմաթիւ նաւաձիգներ կը բանին Քարա-Պիղայի գիծին վրայ, այսպէս վնասելով Մախսուսէի շահերուն, որոշեց որ ասկէց ետք նաւաձիգներ չկրնան մօտենալ նոյն նաւահանգիստին։ Միւս կողմէ միջոցներ ձեռք առնուեցան Քարա-Պիղայի և Պոլսոյ միջեւ կանոնաւոր երթեւեկ մը հաստատելու համար։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ.—Վանի կուսակալութիւնը կայս. Թանգարանին ղրկեց 65 հին դրամներ, որոնք հնագիտական մեծ արժէք ունին։ Այս դրամները գտնուեցան Կէվաշ գաւառակին մէջ։

ՏԱՍԱՆՈՐԴԻ ՏՈՒՐՔԵՐԸ.—Ելմտական Բարձր. Յանձնաժողովը ազգարարեց ձեռնհաս պաշտօնատան տեղեկագրել թէ, բոլոր նահանգներուն մէջ 1320 տարւոյ տասանորդական տուրքերը օ՛րքան զումարի պիտի կրնան հասնիլ։

ՓԱՅՏ ԵՒ ԱԾՈՒԽ.— Ձեռնհաս պաշտօնարանը գրեց պէտք եղած տեղերը՝ նախորդ տարիներէ աւելի փայտ և ածուխ ղրկել Պոլիս, ձմրան պէտքերուն համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

10,000 ՈՍԿԻԻ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ.— Առեւտ. Բ. դատարանը սնանկ հռչակեց Պոլիս, Մահմուտ Փաշա, Մէհմէտ Փաշա Խան հաստատուած յանձնակատար Սիմոն Խաչիկեանը։ Դատարանին անդամ Րիզա պէյ ժիւժ գոմիսէր կարգուեցաւ և փաստաբան Քէմալ և Միհրան Քէօրբէեան էֆ.ները ալ՝ առժամեայ սէնտիք։ Սնանկութեանց Նայելով Սիմոն Խաչիկեան, երկու-երեք օր առաջ, հրապարակէն 4500 ոսկիի ապրանք գնելով Անատօլու ղրկեր և ինք ալ սննակը թողելով, Անատօլու ուղեւորելու պատրաստուեր է. սակայն պահանջատէրերէն ոմանք իմանալով Ոստիկանութեան դիմեր են, որով Խաչիկեան չէ կրցած մեկնիլ։ Ապրանքները սակայն ուրիշի անունով զանազան տեղեր ղրկուած ըլլալով, Դատարանը տեղեկագրեց պէտք եղած նաւահանգիստները և մաքսատուները. նաեւ ծանոյց Ոստիկանութեան ձերբակալել սնանկացեալը։ Ընդհ. բացը 10 հազար ոսկի է։

ՅՈՒՍԱՀԱՏ.— Երէկ Նոյլը Գոսթըի ծովեզերեայ տուներուն մէկէն, ծովը նետուելով անձնասպան ըլլալ փորձեց 40—45 տարեկան՝ Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի պատսպարեալներէն մին, որ շաբաթ օր հաստատութեան դռնապանին անզգուշութենէն օգտուելով, փախած եկած էր վերոյիշեալ թաղը, իր ազգականներէն մէկուն տունը։ Տեսնողներուն օգնութեան կոչին վրայ, մօտի դրացիներէն Մխիթարեան Ցակոբ էֆ.ի որդին Գեղարուեստից վարժարանի ուսանող 19ամեայ պատանի Պ. Գրիգոր Մխիթարեան անձնուիրաբար ջուրը նետուեցաւ եւ քառորդ ժամ մը ջուրին մէջ գիրկընդխառն մաքառումէ յետոյ, յաջողեցաւ յիշեալ պատսպարեալը նուաղեալ վիճակի մէջ ջուրէն դուրս հանել ու իր ազգականներուն յանձնել։ Արդէն տեղւոյն ոստիկանութիւնն ալ հոն փութացած ըլլալով, յուսահատը պատգաբակով Հիւանդանոց ղրկուեցաւ։

ԲԵՂՄՆԱԻՈՐ ԿԻՆ ՄԸ.— Եգիպտական թերթ մը կը գրէ թէ Ֆաթիա էլ Տէպպուրա անուն կին մը երեք աղջիկ մէկէն աշխարհ բերած է և իր ծննդաբերութենէն 7 օր ետքն ալ մանչ մը որ մեռած էր։ Այս կինը երեք օր ետքը մեռեր է։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՏՐԱՄ ՄԸ.—Իզմիրի Էօտէմիշ արուարձանին Բայամալը գիւղակին շրջակայքը, ուրբաթ օր վրէժխնդրական սոսկալի տրամ մը հանդիսավայրը եղաւ։ Տեղացի երկու կիներ իրենց երկու փոքրիկ աղջկներուն հետ գացած էին մօտակայ անտառը խոզկաղին ժողվելու, երբ յանկարծ շրջապատուեցան չորս գործներէ, որոնք հակառակ աղերսներու, զանոնք քաշեցին տարին Սարը-Սու Տէրէ ըսուած տեղը։ Հոն, մայրերն ու աղջկը ինքզինքնին գտան աւազակի մը՝ Քէօք Տիլիի առջեւ, որ իր համախոհներէն շրջապատուած՝ ծանոյց թէ զիրենք մահուան դատապարտած է լրտեսութեան յանցանքի մը համար, որոնց պատասխանատուն կը նկատէր զիրենք։ Եւ առանց այլեւայլի, իրենց խեղճայեղ մօր աչքին առջեւ, աւազակը ձեռքովը խեղդեց երկու պզտիկները և յետոյ կատաղաբար յարձակելով կիներուն վրայ, զանոնք դաշունահար սպաննեց։ Զորս դիակներն ալ նետուեցան հեղեղատին մէջ և աւազակները աննետացան։ Հետեւեալ օրը զինուորական պահակախումբ մը տեսաւ դիակները, և խուզարկութիւններէն օձիքը ձեռք տուաւ Հասան անուն մեղսակիցը որ ամէն ինչ խոստովանեցաւ։ Աւազակները կը փնտռուին։

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Գ. ԹԱԼԵԱՆ

Հրապարակին վրայ կարեւոր փոփոխութիւն մը չկայ։ Բամբակը 5,62ի վրայ մնացած է և իյնալու հակամիտութիւն ունի։

Բամբակին անկումը ապրանքներուն գինին վրայ չէ ազդած։ Նոր ապրանք գնել առ այժմ գրեթէ անկարելի է, որովհետեւ բամբակին 7 բէնս եղած ժամանակ ի՛նչ որ կը պահանջէին գործարանատէրները, հիմակ ալ այն գինը կը պահանջեն 4/5 ամիս վերջը յանձնելու պայմանաւ։ Իրաց այս վիճակին մէջ բաւական քաջութիւն կ'ուզէ նոր ապրանք գնելու համար։

Զորս ամիսներ առաջ արդէն այս սիւնակներուն մէջ գրեցինք թէ աշնան՝ ապրանքը պիտի պակսի և խնդրանքը մատուցումէն շատ աւելի պիտի ըլլայ։ Հիմա ապրանքի պակասը զգալի է, մանաւանդ Մանչէսթըրի ապրանքներուն, որոնց վրայ ամէն կողմէ խնդրանք կայ, սակայն ապրանք չկայ։

Վերջացող շաբթուն շատ յաջող գործեր եղան մեր հրապարակին վրայ։ Անգլիական ապրանքները շատ անուշ ծախուեցան։ Փնտռուած տեսակները միշտ բարձր գիներով գացին։ Ճերմակ ապրանքի սֆօֆը գրեթէ սպառած է և գնողը պարտաւորուած է ծրարին 5/6 ղրուշ աւելի տալ, ան ալ եթէ գտնէ։

Այս շաբթու սակայն կը յուսացուի որ բաւական ապրանք հասնի Մանչէսթըրէն։ Ճամբան 5 շոգենաւեր կան, ամբողջն ալ մանիֆաթուրայով լեցուն, Թիպալ, Պլեսպոս, Մորոզզօ, Ավսքրիան և Քիլը։ Ասոնք այսօր վաղը կը հասնին, որով հրապարակին պակաս տեսակները քիչ շատ կը լրանան։

Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, այս տարուան խնդրանքին պիտի չբաւէ եկած ապրանքը, քանի որ բամբակին յեղյեղուկ վիճակը սաստիկ էր մեր վաճառականները որպէս զի շատ զգուշութեամբ վարուին իրենց գնումներուն մէջ։

Եթէ այս վիճակը շարունակէ, եթէ անգլիական գործարանները ա՛յնքան ապսպրանք ունենան որ ականջ չկրնան կախել նոր գործերու, և կամ հիմակուան շատ բարձր գինը պահանջեն, այն ատեն ամրան ապրանքներն ալ շատ պակաս պիտի ըլլան և վաճառականները պիտի ստիպուին ծախել հինէն մնացած քաթօնները։

Գերմանական և իտալական ապրանքներու վրայ ալ բաւական գործ կայ. վըլուր, բազէն, քանթօլցու առվօրական տեսակները լաւ կը ծախուին։ Մանչէսթր այս ապրանքներուն վրայ չի կրնար մրցիլ ո՛չ գինով ոչ տեսակով։ Ծախողն ալ ստակ չի կրնար վաստկիլ, միայն ժամն սառ գործած կ'ըլլայ։

Իտալական քաթօններն ու մահուդներն ալ շատ լաւ բռնուած են և այսօր կրնան մրցիլ ամերիկեան և անգլիական քաթօններուն հետ թէ՛ գինով և թէ պայմաններու դիւրութեամբ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ու առտու հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզ հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները.—

ԲԱՐԻԶ, 18 Հոկտ.— Զօր. Քուրոբաթքին կը հեռագրէ Բեթերսպուրկ թէ ընկճած է ճարոնական կեդրոնը Լիաօձանթուէի մէջ և թէ գրաւած է 4 թնդանօթ և 8 փոքր թնդանօթ։

—Անգլիական լրագիրներէն ոմանք այսօր Եանթայի ճակատամարտներուն վրայ իրենց առաջին տպաւորութիւններէն կը հեռանան։ Կը գրեն թէ ճարոնցիք շատ փութկոտ գտնուած են յայտարարելու թէ ռուս բանակը ամբողջովին պարտուած է և թէ զօր. Քուրոբաթքինի ձեռնարկած յարձակողականը ցոյց կուտայ ընդհակառակը թէ ի վիճակի է յաջողութեա՛մբ խիզախել ճարոնական բանակին դէմ։

—Բարիզի ելմտական շրջանակներու մէջ կը կարծուի թէ Ամերիկայի և Անգլիոյ մէջ Ճարոնի կողմէ կնքումը մտադրուած փոխառութիւնը նուաղ ընդունելութիւն պիտի գտնէ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ճարոնական աղբիւրէ լուր կը տրուի թէ Ռուսք վերջին ճակատամարտին մէջ կորսնցուցին 300 սպայ և 30,000 զօրք։ Թօքիոյի մէջ կ'ըսուի թէ 50,000 հոգի պատերազմելու անկարող վիճակի մէջ ինկած են։

—Չինական մամուլը զգալի կերպով կը փոխէ իր լեզուն Ճարոնի հանդէպ։ Մանչուրիոյ համար ճարոնցի կուսակալի մը անուանումը կատարելալ անհանճութիւն կը պատճառէ։

— Ռուս զօրավար Րիաչինսքին սպաննուեցաւ պատերազմին մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

4/18 Հոկտեմբեր 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	92.29½
Ամէնէն բարձր գինը	92.38
» վար գինը	92.25

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	123.87
Երէկուան բարձր գինը	124.37
» վար »	123.87

նարարած էինք․ երբ ո՛ և է մէկը մեր այս իմաստով գործածած բառը՝ մասնագիտութիւնը՝ թերի ու յետամնաց կը կոչէ և համայնագիտութիւնը կը ջատագովէ, ինչպէս ըրած էր ընդդիմախօս մը, տարակոյս կա՞յ թէ չատ բան կիսկատար սորվելու գաղափարին պաշտպանը եղած կ'ըլլայ։

Համայնագիտութեան ի նպաստ յօդուածի մը պատասխանը տուինք ասկից առաջ, բայց յօդուածագիրը յամառութեամբ մը,—որ կը խոստովանինք թէ տկուն նկարագիր մը ունենալուն մէկ նշանն է, միայն թէ դժբախտաբար արդիւնաւոր գաղափար մը պաշտպանելու չի գործածեր զայն,—երկրորդ յօդուածով կրկին իր կարծիքին վրայ կը պնդէ ու համայնագիտութիւնը պաշտպանելու համար դարձեալ սխալներու շարք մը կ'ընէ, զորս պիտի հերքէինք բառ առ բառ եթէ կրկնութիւններով ու մեկնութիւններով ընթերցողաց տաղտուկ պատճառելէ չվախնայինք։

Կը զարմանանք թէ ի՛նչ է չարժառիթը «բան մը՝ ի'նչ որ ալ ըլլայ, պէտք է լաւ սորվիլ»ի նման ամենապարզ, ամենագործնական գաղափար մը մերժել, յետոյ մեր ըսածները խեղաթիւրել ու ելնել սկսնակ առևտրականներուն չատ բան սորվելու, և բնականաբար կիսկատար սորվելու սխալ դրութիւն մը առաջարկել ու զայն պաշտպանելու համար մինչև Հնդկաստան երթալ, սէնտիքաներու կազմութեան ելնել և ապացոյցներ փնտռել հոն՝ ուր մասնագիտութեամբ ձեռք բերուած յաջողութիւններ միայն կան։

Օրինակի համար.—Եթէ Պոլսոյ մանիֆաթուրայի վաճառականներէն մին՝ միայն իր ճիւղին մէջ յարատևելով, օր օրի հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ և այդ միջոցին փոխանակ ուրիշ տեսակ վաճառքներու մէջ չահեր որոնելու, մի միայն իր ընդգրկած մանիֆաթուրայի ճիւղը կ'ուժովցնէ, ու այդ ընթացքով իր վաճառատունը, առևտրական հրապարակին վրայ է՛ն բարձր դիրքին հասցընելէ յետոյ, դարձեալ մանիֆաթուրայի միևնոյն տեսակներուն վրայ մասնաճիւղ մը կը բանայ ի Հնդկաստան, ասկէ աւելի հզօր ապացոյց մը կրնա՞յ ըլլալ ձեռնարկուած գործը կատարելագործելու պէտքին ու մասնագիտութեամբ յաջողել կարենալուն ի նպաստ։ Եթէ այդ վաճառատունը իր գործի ընթացքին մէջ, մանաւանդ առաջին տարիներուն, համայնագիտութեան դիմելով քիչ մը bonneterieի, քիչ մը mercerieի, քիչ մըն ալ մետաքսեղէնի վրայ գործէր ու այդ կերպով իր ոյժը չատ մը ճիւղերու վրայ ապակեդրոնացնէր, կը կարծէք թէ պիտի յաջողէ՞ր այժմու բարձր դիրքը գրաւել։ Միևնոյնը չէ՞ նաև ընդդիմախօսին յիշած հանգուցեալ վաճառականին համար, որ երկար տարիներ մանիֆաթուրայի միայն մէկ տեսակին վրայ (պասմայի սգոf) գործելէ յետոյ, այդ տեսակին վրայ առաջինը ըլլալէ վերջ, միայն իր չինած դրամագլուխը չահագործելու համար հետզհետէ առևտրական—դրամական ուրիշ գործառնութեանց կը ձեռնարկէ։ Ասկէ աւելի աններքելի փաստ մը կրնա՞յ ըլլալ թէ գործ մը, մեծ թէ փոքր, կատարելագործելով միայն կարելի է յառաջացնել, և ո՞վ կը տարակուսի թէ այս առաջնակարգ վաճառականը, եթէ իր գործին սկզբնաւորութեան ատեն քիչ մը համայնագիտութեան դիմէր, պասմայի հետ սաաթֆութիւն ընէր, անկարելի պիտի ըլլար իրեն այժմու առաջնակարգ դիրքը չինել։— Ի՛նչ հարկ մի առ մի յիշել այն վաճառականները, որոնք յաջողութիւնը իրենց սկսած գործին միայն ոյժ տալէն, իրենց ճիւղը կատարելագործելնուն կը պարտին։

Օրօզտի Պաքի Աւստրիական հաստատութիւնը կը յաջողի ֆէսի աւստրիական գործարանները, — որոնք թուով քանի մը հատ են, — սէնտիքա ընելու առաջնորդ կամ միջնորդ ըլլալ. ասիկա ալ ի նպաստ համայնագիտութեան և ոչ թէ ընդդէմ մասնագիտութեան փաստ մը կրնայ համարուիլ։

Մեր գիտցածը, մեզի պէտք եղածը սա է թէ այդ հաստատութիւնը հակառակ իր հսկայ դրամագլուխին, չի կրնար մրցիլ՝ ինչ ինչ տեսակներու մէջ՝ բաղդատաբար չատ փոքր վաճառականներու հետ որոնք մէկ տեսակի մը վրայ կը գործեն։ Կ'առարկեն թէ օր մը պիտի յաջողի մրցիլ. կ'սպասենք այդ օրին որպէս զի ողջունենք այն մասնագէտը, որուն չնորհիւ միայն կարելի պիտի ըլլայ ձեռք բերել այդ յաջողութիւնը։ Վերջապէս, ո՛ր կողմը դառնանք, ձեռնարկուած ո՛ և է գործ յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար հմտութիւն պէտք է և գործի մէջ չկայ յաջողութիւն առանց մասնագիտութեան։

Ի՛նչ որ մեզի ամէնէն աւելի հետաքրքրաշարժ կը թուի, մեր ընդդիմախօսին սա ստիպումն է թէ ինչո՞ւ չենք յիշեր մասնագիտութիւնը մեզ թելադրող վաճառականին անունը։ Մեր նախորդ գրութեան մէջ բան մը լաւ սորվիլը կամ մասնագիտութիւնը ջատագովող անձերու անուններ տուինք։ Մեր ընդդիմախօսը գոհ չէ ասով և կ'ստիպէ որ առևտրականի մը անունը տանք, պայմանաւ սակայն որ ան ալ Հայ ըլլայ։ Չենք գիտեր թէ ի՛նչ կը նշանակէ այս ստիպումը, միթէ խօսքի մը իմաստը կը փոխուի՞ զայն խօսողին անձնական դիրքին կամ վիճակին համեմատ։ Չէ՞ որ երկու երկու ալ չորս կ'ընէ միշտ, հաչուողը հարուստ ըլլայ կամ աղքատ, մեր համակրելին ըլլայ կամ մեր ատելին։ Գիտութեան մը կանոնները կրնա՞ն փոխուիլ երկրէ երկիր համեմատ։

Ցուսանք թէ մեր ընդդիմախօսը այլ ևս գոհ կ'ըլլայ այս յաւելուածական բացատրութիւններով, բայց եթէ ինք կամ ուրիշ մէկը աւելի հիմնաւոր փաստ մը ունենայ, թո՛ղ յայտնեն և մենք պատրաստ ենք պատասխանելու, որովհետև բան մը միայն սորվիլ բայց լա՛ւ սորվիլը առողջ սկզբունք մըն է որուն ջատագովութիւնը պարտք մը կը նկատենք մեզի համար։

ՎԱՀՐԱՄ

Պարզ Խօսքեր

Սիրելի Հրանտ

Հարստութեան սահմանը գիտնալէ ետքը, հիմա վստահաբար կ'ըսէք թէ ձեր ուսուցչին տուած դասն ալ հարստութիւն մըն է, գործաւորին աշխատութիւնն ալ են.։ Միայն թէ օգտակարութեան մասը քիչ մը աւելի լուսաբանելու կարօտ կը գտնէք և կը հարցնէք, օրինակի համար, թէ ջուրը օգտակա՞ր է թէ ոչ։ Այդ հարցումին պատասխանելէ առաջ, պիտի խօսիմ ուրիշ կարևոր խնդրոյ մը վրայ որուն բացատրութիւնը աւելի պիտի լուսաբանէ ինչ որ ըսուեցաւ ասկէց առաջ։ Մեր պէտքերը, ինչպէս գիտէք, այլազան են։ Անչուշտ չէք ուզեր որ ձեր ճաչը միմիայն գետնախնձորէ, միսէ կամ հացէ բաղկանայ, այլ նախամեծար կը սեպէք միսէ'ն ալ գետնախնձորէ'ն ալ և հացէ'ն ալ ուտել միևնոյն ատեն։ Մէկ գիրքէն կ'ուզէ՞ք երկու օրինակ ունենալ։ — Ո՛չ անչուշտ։ Կը տեսնենք ուրեմն որ այլազանութեան օրէնք մը կայ որ տնտեսական գիտութեան ամէնէն կարևոր օրէնքն է։ Բնական կարգը պահելով, ամէնէն առաջ մեզի պէտք եղածը սնունդն է։ Յետոյ կուգայ հագուստը։ Երբ մարդ փորը կշտացնէ, կ'սկսի հագուելու վրայ խորհիլ։ Անկէ ետքը կուգայ բնակարանի պէտքը։ Բայց երբ տուն մը ունենանք, կ'ուզէք զարդարել զայն կարասիներով, գիրքերով, նկարներով, երաժշտական գործիքներով, պերճանքի առարկաներով են.։ Ուրեմն մեր պէտքերը սապէս կրնանք դասակարգել.— օդ, սնունդ, հագուստ, բնակարան, գրականութիւն, զարդարանք, հաճոյք։ —Բայց մարդուս փափաքները անսահման են։ Տուն մը ունեցողը ուրիշ մը ունենալ կ'ուզէ են.։ Արդ, բանի մը օգտակար ըլլալը կամ ոչ կախուած ունի մեզի պէտք ըլլալէն կամ չըլլալէն։ Այժմ պատասխանելով ձեր հարցումին, կ'ըսենք թէ ջուրը աշխարհի ամէնէն օգտակար նիւթն է, բայց իր տեղը ու իր ժամանակը։ Ջուրը երբ խիստ առատ ըլլայ ու ձեր ժառանները կոխէ, կամ երբ ձեր տունին պատերէն մաղուի և յօդացաւ պատճառէ, վնասակար է։ Աւստրալիոյ մէջ երաչտութիւնները մէկ, երկու և երբեմն երեք տարի կը տևեն։ Հարաւային Նոր Կալլէսի մէջ մէկ դոյլ ջուրը 18 դրշ.ի կը ծախուի երբեմն։ Երբ երաչտութիւնը վերջ գտնէ, կը տեսնէք որ յանկարծական տեղատարափներ կամուրջները, տուները կը քանդեն և չատ անգամ կը խեղդեն մարդիկն ու անասունները։ Ուրեմն ամէն ատեն չենք կրնար ըսել թէ ջուրը օգտակար է։ Անիկա երբեմն այնքան վնասակար է որ մարդոց կործանման պատճառ կ'ըլլայ։ Եւ յետոյ, ամէն ջուր օգտակար չէ, այլ ջուրի այն քանակութիւնը միայն որուն պէտք ունինք։ Հարաւային Ամերիկայի մէջ, ուր արօտաւոր մեծամեծ հօտեր կան, է'ն ընտիր կովը հարստութիւն մը չէ, վասն զի պէտք եղածէն աւելի կայ։

Այժմ կրնանք ըսել որ տնտեսական գիտութիւնը մեզ պիտի սորվեցնէ մեր զանազան պէտքերը գոհացնել նախ՝ կարելի եղածին չափ անթերի կերպով և երկրորդ՝ նուազագոյն աշխատութեամբ։

ՍԻՄԷՈՆ ՏԵՐՈՒՆԻ

„ԳՈՐԾԻ ԴԱՐԸ"

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿ (BUSINNES DOCTOR)

Անհատական Լօնտոնի Մէկէզին օվ Քոմըրսի գրածը ամերիկացի առևտրական բժիշկի մասին։ «Այս բժիշկը վերջերս կոչուած էր ցիակնօսթիզ ընելու ամերիկեան մեծ գործարանի մը որ քանի մը հազար գործաւոր կը բանեցնէր։ Բնականաբար այս հաստատութեան ծախքը չատ մեծ գումարներու կը հասնի և քանի մը հազար տոլարի տարբերութիւնը զգալի չըլլար։ Սակայն երբ բժիշկը նախնական նիւթերու բաժինը քննեց, անոր բաղդատական կարևորութիւնը աչքին զարկաւ։ Տեղեկութիւն ուզելով այդ ճիւղին յատուկ պաշտօնեաներէն, տեսաւ որ ընդհանրապէս սա սկզբունքը կը տիրէր թէ գործարանի մէկ պետին կողմէ պահանջուածը ստուգիւ անհրաժեշտ էր և նախանիւթերուն գործածութեան մասին հաչիւ բռնուած չէր։ Այն ատեն բժիշկը հրաւիրեց գործարանին անօրէնները որ իրիկուան մը իրեն հետ գտնուին գործաւորներուն դուրս ելած դրան առջև ու հոն խնդրեց որ զգեստները խուզարկուին ու աչքէ անցուին այն կողովները որոնցմով իրենց ուտելիքները կը բերէին գործաւորները։ Առաջին գործաւորը իսկոյն դուրս հանեց գրպանները որոնց մէջ բան մը չգտնուեցաւ։ Յետոյ տուփին կափարիչը վերցուց և իսկոյն գոցեց և մեկնեցաւ, թողոքելով այս եղածին դէմ։ Այդ գործաւորը կեցուցին և տուփը քննեցին ուչադրութեամբ, ու տեսան որ երկու յատակ ունէր և ըստ արին յատակին մէջ գործիք մը կար։ Երբ վերջին գործաւորը մեկնեցաւ, բժիշկը հաւաքած էր այնչափ գործիք որով կարելի էր գործարա՛ն մը բանեցնել։ Ասոնց գումարը կը հանէր 10,000 ֆրանքի։ Արդ, ո և է պատճառ չկար կարծելու համար որ այդ օրը բացառութիւն էր, այսինքն գործաւորները ամէն օր կը գողնային։ Եթէ խնդրոյ առարկայ գործարանը մեծ հաստատութիւն մը չըլլար, չատոնց կը կործանէր։ Նոյն բժիշկը պաշտօն ստանալով քննել Նիւ Եօրքի մեծ հաստատութեան մը գործերուն վիճակը, գետնայարկէն գիտեց որ առաքմանց յարկին վրայ նայող հինգ դուռներ կային և թէ քանի մը սայլեր կ'սպասէին որ բեռ առնեն։ Միւս կողմէ վաճառատունը դիզուած էր ապրանքներով։

—Որքան ժամանակէ ի վեր կ'սպասէք ձեր կարգին, հարցուց բժիշկը գործաւորի մը։

—Ժամէ մը ի վեր, պատասխանեց մարդը։ Սովորաբար 2-3 ժամ կ'սպասենք։

Այս քննութեան հետևանքով, բժիշկը առաքմանց կազմակերպութեան մէջ մտցուց այ'նպիսի բարեքում մը որով տարեկան 9000 ֆր.ի խնայողութիւն մը առաջ եկաւ, առանց հաչուելու ժամանակի չահը և առաքմանց դիւրութիւնը»։

Դառնանք հորէն brain powerին կամ իմացական ոյժին, որուն դերը խիստ զգալի է տնտեսական բարեչրջումին մէջ, համալսարանական կրթութեան դերին հետ միատեղ։ Անչուշտ Համալսարանը լիովին չսորվեցներ գործնական կեանքը։ Անոր պաշտօնն ուրիշ է, մտային հորիզոնը կ'ընդլայնէ (Widen the mental horizon), Բրոֆ. Աչլիի չատ գեղեցիկ բացատրութեան համաձայն։ Սխալ է ըսել որ բրադիքը կը զօրացնէ կարողութիւնը։ Իրաւ է թէ արհեստաւոր մը, վաճառական մը կամ պանքէռ մը կրնայ քիչ ժամանակի մէջ կազմուիլ գործարաններու կամ վաճառատուններու մէջ աշխատելով։ Այս աչխերտութիւնը անհրաժեշտ է, բայց բաւական չէ։ Պէտք է իրեն զօրավիգ ունենայ լուրջ դաստիարակութիւն մը և գիտելու կարողութիւն մը։ Մ. Շարլ Կռօ, Բրիւքսէլի համալսարանին մէջ Առևտրական դպրոցի մը հաստատութիւնը ծանուցանելով, չատ իրաւամբ կ'ըսէր թէ «անոնք որ կ'ուզեն գլխաւոր դեր մը կատարել տնտեսական պայքարին մէջ, պէտք ունին իրենց միտքը զարգացնել ընդհանուր գաղափարներով և օրէնքներու ուսումնասիրութեամբ, որոնք բարձրագոյն կամ համալսարանական կրթութիւնով միայն կ'ըլլան»։

ՕՍՄԱՆԵՐԷՆ
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ
ՅՈՒՆԱՐԷՆ
Թերթերէ քաղուած
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՊԱԼԻԱ-ՔԱՐԱ ԱՅՏԸՆԻ ՀԱՆՔԵՐԸ

Պալիա—Քարա Այտընի հանքերու ընկերութեան բաժնեթղթերուն գինը եռապատիկ բարձրացած է։ Այս բարձրացման պատճառներուն վրայ հետեւեալ չահեկան ուսումնասիրութիւնը ըրած է Հէլլէն Առևտրական Սենեկի Թերթին աչխատակիցներէն Պր. Բ. Այվազիտէս։

«Պրուսայի վիլայէթին Պալըքէսիր սանճագին մէջ, ծովեզերքէն 80 քիլոմէթր ներս, Պալիայի, Քարա Այտընի ու Մանճըլըքի կապարի, զէնկի, փայ. սաֆարի հանքերը չահագործելու համար 1892ին կազմուեցաւ «Պալիա — Քարա Այտընի հանքերու Օսմանեան անանուն ընկերութիւնը»։ Այդ թուականէն առաջ, առջի երկու հանքերը կը բանեցնէր Հէլլենական Լօվրիօնի հանքային ընկերութիւնը, իսկ վերջինը «Պանք տը Քոնսթանթինօբլը»ն։ Արդի Օսմ. անանուն ընկերութեան առաջին դրամագլուխը 4,500,000 ֆրանք էր, 500 ֆրանքնոց 9000 բաժնեթուղթի բաժնուած։ Ասկէ զատ հրապարակ հանուած էր %5 տոկոսով 2,250,000 ֆր.ի պարտաթուղթ, 500 ֆրանքնոց 4500 հատ պարտաթուղթի բաժնուած։ Այժմ ընկերութիւնը 1,500,000 ֆրանքի նոր բաժնեթուղթեր կը հանէ և հիներու հետ միացնելով ընկերութեան 6,000,000 ֆրանքի դրամագլուխը 60000 նոր 100 ֆրանքնոց բաժնեթղթերու կը վերածէ։ Այս գործողութիւնը կը կատարուի սեղանաւորական հրապարակին վրայ և 100 ֆրանք արժէքով հրապարակ ելած բաժնեթուղթերուն այսօրուան գինն է 300 ֆրանք։ Այս գիներու բարձրացումը արդիւնք է Պալիայի հանքերէն արտածուած մետաղին առատութեան և այդ հանքերը բանեցնող ճարտարապետներու գործունէութեան և Վարչական Խորհուրդին աչալրջութեան։ Առաջ Պալիայի հանքերէն ելած մետաղը նախնական ձեւով Եւրոպա կը ղրկուէր։ Հիմա տեղւոյն վրայ կը մաքրուի, կապարի ձոյլեր կը չինուին ու կը մթերուին։ Շահագործումին մէջ եղած այս բարեփոխութիւնէն անցեալ տարի ընկերութիւնը մեծ չահ մը ըրաւ և կ'իմանանք թէ այս տարուան եռամսեայ չահը 48000 օսմ. ոսկի է»։

[Հէլլէն Առեւտր. Սենեկի թերթէն]
Թարգմ. Յունարէնէ
ՎԱՀՐԱՄ

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ԵՒ ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մամուրէթ իւլ Ազիզի նահանգին ներածումները կը հասնին տարեկան 150,000 ոսկիի, որուն 34 %ը Անգլիոյ, 18 %ը Աւստրիոյ, 5 %ը Ֆրանսայի, 6 %ը Ռուսիոյ, 6 %ը Գերմանիոյ, 1 %ը Յունաստանի, 21 %ը Իտալիոյ, 1 %ը Մ. Նահանգաց, և 8 %ը Պելժիոյ, Զուիցերիոյ են. բաժինն է։ Փոխադրութեան ճամբաներն են.—

1. Սամսոն—Տիարպէքիր խճուղին.—Այս ճամբան, որ 495 քլմ. է, չատ դիւրին անցք մը կը հայթայթէ տեղական կառքերուն։ Սակայն առաքումներու մեծ մասը ջորիներով կամ ուղտերով կ'ըլլան։

2. Իսկէնտէրունի ուղին, Այնթապի եւ Մալաթիոյ ճամբով.—Այս ճամբան նախորդէն աւելի կարճ է, բայց կառքի յարմար չէ։

3. Կիրասոնի ճամբան.—Այս ճամբուն երկարութիւնն է 400 քլմ.։

Տեղական այն ճարտարարուեստները, որոնք կրնան մրցիլ Եւրոպականներուն հետ, քիչ են։ Ասոնց մէջ մարոքենիի (սախթիյան) չինութիւնը գոհացուցիչ է։ Տեղական պէտքերը գոհացնելէ զատ, այս ճարտարարուեստը տարին 50,000 ֆր.ի ապրանք կ'արտածէ։ Գորգի չինութիւնը նորէն կը տարածուի, բայց դանդաղօրէն։ Խարբերդի և Մէզրէի մէջ մետաքսեղէնի երկու գործարաններ կան, որոնք մեծաքանակ հիւսուածոյ կ'արտադրեն և չատ յարգի են բնիկներուն քով։

Մէզրէի և Խարբերդի մէջ ներածման վաճառականութիւնով զբաղող տուներն են.— Ա. Կ. Անէմեան, մեքենական գործիներ, Ս. Կ. Վարդապետեան, մանր երկաթեղէնք, Բ. Գազանճեան, հիւսուածեղէն, Հ. Ա. Անդրէասեան, ջրհան և ուսման յատուկ գործիներ, Դ. Թարաքճեան, մեքենայ, Բ. Ղանիկեան, չուխա և հիւսուածեղէն, Կ. Ա. Տէօքմէճեան, մանր երկաթեղէնք, կանթեղ, անկողին են., Տէմիրճեան Եղբ., հիւսուածեղէն և չուխայ, Գ. Գազանճեան, կաչի, չաքար, քարիւղ են., Կ. Մելքոնեան, հիւսուածեղէն, Գ. Գայանեան, դեղօրայք, Կ. Պէրպէրեան, նոյնպէս, Օսման աղա, չայ, են.։

[Ֆրանս. Առեւտր. Սենեկի թերթէն]

ՄԵՏԱՔՍԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Մետաքսի հրապարակներէն առնուած լուրերը չատ գոհացուցիչ են։ Մետաքսեղէնի գործարանները միշտ ապրանք կը գնեն, յանձնարարութիւններու առատութեան պատճառաւ, և ասոր համար գիները բարձրացած են ամէն տեղ։ Միւս կողմէ, Ամերիկայէն, Գերմանիայէն և Զուիցերիայէն ալ չատ յանձնարարութիւններ եկած են Լիոն։ Մասնաւորապէս Պրուսայի և Սուրիոյ ապրանքները կը փնտռուին։ Ամերիկա մետաքսի մեծաքանակ գնումներ կ'ընէ Ծայր. Արեւելքի հրապարակներուն վրայ։ Միլանի հրապարակն ալ հաստատուն է։ Սուրիոյ դեղին խոզակները, ինչպէս նաև Պրուսայի, Էտրնէի և Ամասիոյ ճերմակ խոզակները կ'արժեն 9 ֆրանք։ Լոնտոնի մէջ ալ խնդրանքը չատ է։

[Օսմ. Առեւտր. Սենեկի թերթէն]

ՍԻՄՈՆ ՋԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ՃԻՇԴ ՈՒԶԱԾՆԻԴ-ՃԻՇԴ ՓՆՏՌԱԾՆԻԴ
«ԺԱՄԱՆՑ ԿԱՄ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽԱՂԸ»
Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ընտանեկան անմեղ զբօսանքներու գեղեցիկ հաւաքածոյ մը.—

Այլ ևս մի՛ ըսէք թէ գիշերներն երկարեցան, ձմեռը ի՛նչպէս ժամանակ պիտի անցընենք։ Առէք «Ժամանց» մը և կրնաք ամբողջ ձմեռը զուարճանալ և զուարճացնել ձեր հիւրերը.—

Անհրաժեշտ ամէն մարդու.—Անհրաժեշտ ամէն ընտանիքի։

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով և հեղինակին քով Կ. Պոլիս Գայպըլ Հանը։

Գին 5 Դահեկան
Առիթէն օգտուեցէ՛ք

ԹԵՐԹՕՆ «ՄԱՆՁՈՒՄԷ»Ի 5

ԲՈՆՍՈՆ ՏԻՒ ԹԵՐԱՅԼ

ՌՕՔԱՄԲՕԼ

ԲԱՐԻԶԵԱՆ ՄԵԾ ՏՐԱՄ

ԹԱՐԳՄ.
ՖԻՐԱՅՐ ՏԻՐԱՆԵԱՆՑ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Դ.

Յանկարծ ծառայ մը եկաւ, ձեռքը բռնելով փետրազարդ գլխարկ մը, որ ղեկին քնացած ատեն ինկած էր տանիքին եզերքը։

—Ա՛հ, ողորմելին, պոռաց Ֆելիբոնէ ա՛նպիտի չեչտով մը որմէ խաբուեցաւ խեղճ մայրը, բաղդի քէն վե՛ր ելեր է...։

Բայց այն պահուն ուր կոմսուհին սարսափահար կը նահանջէր այս խօսքերուն վրայ և ի տես գլխարկին որ կարծես կը հաստատէր աղետալի ճշմարտութիւնը, մարդ մը երևցաւ երկու ամուսիններուն գտնուած սենեակին սեմին վրայ և այդ մարդը տեսնելով, կոմս Ֆելիբոնէ ետ ետ գնաց աչշահար և կաս կապուտ կտրեցաւ։

Ե.

Այս մարդը 36 տարու կար։ Հագած էր կապոյտ երկար բըտէնկոդ մը, կարմիր ժապաւէնով զարդարուած։ Բարձրահասակ էր։ Մռայլ հուր մը կը վառէր ակնարկին մէջ, զայրագին ցոլքով մը լուսաւորելով ցաւումէն տժգունած դէմքը։ Երեք քայլ առաւ դէպի Ֆելիբոնէ, որ կը նահանջէր զարհուրած, և ձեռքն անոր երկնցնելով պոռաց,

—Մարդասպա՛ն, մարդասպա՛ն։

—Պասդիա՛ն, մրմռաց Ֆելիբոնէ խելայեղ։

—Այո՛, կրկնեց զինուորը, վասն զի ան էր։ Պասդիա՛նն եմ զոր դուն կարծեցիր թէ սպաննած ես, բայց չմեռայ։ Ռուսերը, ժամ մը ետք, գտան զիս արեան ճապաղիքի մէջ։ Չորս տարի անոնց քով մնացի գերութեան մէջ ու վերջապէս ազատ արձակուելով հիմա եկած եմ հաչիւ պահանջելու իմ տիրոջս որբերուն համար որով ծածկուած են քու ձեռքերդ։

Եւ որովհետև Ֆելիբոնէ, չանթահար, տակաւին կը նահանջէր այս սոսկալի երևոյթին առջևէն, Պասդիան կոմսուհիին նայելով ըսաւ.

—Այս մա՛րդը, տիկին, այս թչուառականը սպաննեց ձեր տղան ինչպէս սպաննեց անոր հայրը։

Կոմսուհին հասկցաւ։ Եւ այդ խելայեղ մայրը վագրուհի մը եղաւ իր զաւկին սպանչին ներկայութեանը։ Անոր վրայ խոյացաւ եղունգներովը պատառելու համար զայն, և պոռաց.

—Մարդասպա՛ն, մարդասպա՛ն։ Կառափնա՛տը կ'սպասէ քեզի։ Ես ի՛նքս պիտի յանձնեմ քեզ դահճին։

Բայց այն ատեն, որովհետև գարշելի տղարածը միշտ կը նահանջէր, մայրը ճիչ մը արձակեց և իր ալքերուն խորը բանի մը չարժիլը զգաց։ Կանգ առաւ տժգոյն, դողդողուն։ Այն մարդը զոր օրէնքին վրէժխնդրութեան յանձնել կ'ուզէր, այն մարդը զոր կառափնատին աստիճաններուն վրայ քչշել կը փափաքէր, հայրն էր ա՛յն միւս զաւկին որ կ'սկսէր չարժիլ իր ծոցին մէջ։

Զ.

1840 Հոկտեմբերի վերջերը, այսինքն մեր պատմած դէպքերէն 24 տարի ետքը, իրիկուն մը, Հռոմի մէջ, իր կերպարանքէն ու տարազէն Ֆրանսացի կարծուած մարդ մը Թիպէր գետէն ցամաք ելաւ ու թեթեւ քայլերով գնաց Դրաստէվէրէ։ Այս մարդը բարձրահասակ էր։ Հազիւ 28 տարու կար։ Իր առնական խիզախ գեղեցկութիւնը, իր սև աչքը,— ուր հպարտ և անուչ ակնարկ մը կը փայլէր—, իր լայն ճակատը,— ուր արդէն կ'երևար այն խորունկ ու կանխահաս խորչումը որ մտածողի ու արուեստագէտի ապաժաման հոգերն ու խորհրդաւոր տխրութիւնները կը մատնէ, մէկ խօսքով, առոյգ երիտասարդութեան ու մելամաղձութեան պաչտելի խառնուրդը, հետաքրքիր ու գողտրի սքանչացումով տալի ուչադրութիւնը կը հրաւիրէր Դրաստէվէրցուհիներուն,— Հռոմի այն ժողովրդական կիներուն որոնք այնքան հռչակաւոր են իրենց գեղեցկութիւնով և առաքինութիւնով։ Իրիկուն կ'ըլլար և սակայն տակաւին մութը կոխած չէր։ Արևու վերջին ճառագայթ մը, որ կը նուաղէր Թիպէրի ալիքներուն մէջ, կը բարձրանար յաւիտենական քաղաքին չէնքերուն կատարը, ծիրանիի ու ոսկիի ցոլքով մը ծածկելով ապարանքներու պատուհանները և եկեղեցիներու [illegible]։ Օդը գաղջ ու մեղմ էր, և Դրաստէվէրցիները իրենց դրան առջևն էին, կիներն իրենց իլերը դարձնելով, տղաքը փողոցին մէջ խաղալով, այրերը ծխելով և ունկնդրելով Բօնդէնի ճախճախուտ եզերքներէն եկած երգի մը, որ բերնէ բերան կուգար կը հասնէր մինչև այն նեղ ու մանուածապատ փողոցը ուր մտաւ մեր նկարագրած մարդը։ Այս փողոցին մէջտեղը կար սիրուն տնակ մը, որուն պատերէն վեր մագլցող իրլանտական բաղեղի մը սատերը կ'ընդելուզուէին հասուն ու սակեգոյն ողկոյզներով ծանրաբեռնուած որթատունկի մը հետ։ Այս տունը լռին էր և փողոցին վրայի պատուհանները բոլորովին գոց։ Աղմուկ մը, չարժում մը չկար գետնայարկի և առաջին յարկի անչարժ վարագոյրներուն ետին։ Կարծես թէ անբնակ էր։

Երիտասարդ Ֆրանսացին կեցաւ դրան առջև ու գրպանէն բանալի մը հանեց, որուն չնորհիւ ներս մտաւ տունէն։ Ճերմակ ու վարդագոյն մարմարիոնէ փոքրիկ բակի մը ծայրը սանդուղ մը կար ուրկէ այցելուն վեր ելաւ դանդաղօրէն։

—Ֆօռնարինան ո՞ւր է, հարցուց ինքնիրեն դէպի առաջին յարկը երթալով։ Իմ հրամաններուս հակառակ միշտ կը լքանէ իր տիրուհին։

Այցելուն դրան մը զարկաւ։

—Մտէ՛ք, ըսաւ անուչ ձայն մը։

Երիտասարդը դուռը հրեց և մտաւ սիրուն ներքնասենեակ մը, պարսկական կերպասներով և վարդագոյն փայտէ կարասիներով զարդարուած ու ծաղիկներու անօթներով խճողուն, որոնցմէ անուչ հոտ մը կը բուրէր։ Բազմոցին վրայ կիսովին ընկողմանած էր աղջիկ մը որուն առջև երիտասարդը կանգ առաւ չլացած, թէև առաջին անգամը չէր որ կը տեսնէր։ 23 տարու փափուկ ու քիչ մը տժգոյն աղջիկ մըն էր, խարտեաչ մազերով, կապոյտ աչքերով, — հիւսիսի գաղջ արևուն տակ բացուած ծաղիկ մը որ առժամապէս փոխադրուած էր իտալական երկնքին ջերմութեանը տակ։ Այս աղջկան գեղեցկութիւնը հիանալի էր և Դրաստէվէրցիներէն անոնք որ իրիկուան մչուչին կամ արչալոյսին տեսած էին զայն վարագոյրներուն ետևէն, լուռ և անբառ մնացած էին իրենց սքանչացումէն։

Ֆրանսացին տեսնելով, աղջիկը ոտք ելաւ և ուրախութեան ճիչ մը արձակեց։

—Ա՛հ, ձեզ կ'սպասէի, Արման, ըսաւ։ Ինծի անանկ կուգար որ այսօր սովորականէն աւելի կ'ուչանայիք։

—Հիմակ իսկ դուրս ելայ արհեստանոցէս, պատասխանեց երիտասարդը, և աւելի կանուխ պիտի գայի, սիրեցեալ Մարթ, եթէ չընդունէի այցելութիւնը կարդինալ Սդէնիօ Լանտիի որ քանի մը ժամ կեցաւ քովս։ Բայց, աւելցուց երիտասարդը որ Ֆրանսայի արձանագործ մըն էր, սովորականէն աւելի տժգոյն և տխուր էք, Մարթ։ Յուզուած կ'երևաք....։

Աղջիկը ցնցուեցաւ։

(Շարունակելի)